

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-250 30 00
www.hkr.se

**Självständigt arbete (examensarbete, avancerad nivå), 15 hp, för
speciallärarexamen**

VT 2023

**Fakulteten för lärarutbildning. Avdelningen för utbildningsvetenskap,
inriktning grundskola, gymnasium och specialpedagogik.**

Speciallärarprogrammet med inriktning utvecklingsstörning

**Är det alltid tidsbrist eller
behöver rektorn sätta ner
foten?**

**En kvalitativ studie om vikten
av samverkan mellan
speciallärare och
elevassistenter i den
anpassade grundskolan**

Andréas Lindgren och Mari-Louise Magnusson

Författare

Andréas Lindgren och Mari-Louise Magnusson

Titel

Är det alltid tidsbrist eller behöver rektorn sätta ner foten?

En kvalitativ studie om vikten av samverkan mellan speciallärare och elevassistenter i den anpassade grundskolan.

Engelsk titel

Is it always a lack of time or does the principal need to take a stand?

A qualitative study on the importance of collaboration between special education teachers and student assistants in the adapted school for children with intellectual disabilities.

Handledare

Kerstin Ahlqvist

Bedömande lärare

Kamilla Klefbeck

Examinator

Helena Sjunnesson

Sammanfattning

Samverkan är en självklar del i den dagliga verksamheten i en anpassad grundskola. Vi vill i denna kvalitativa studie belysa samverkan mellan speciallärare och elevassistenter inom den anpassade grundskolan samt påvisa hur samverkan är prioriterad av skolorganisationen. I studien använder vi oss av samverkansteori som teoretisk utgångspunkt och semistrukturerade intervjuer med kvalitativ ansats som metod. Fyra rektorer, fyra speciallärare och sex elevassistenter från olika anpassade grundskolor i olika kommuner har intervjuats. Intervjusvaren har analyserats utifrån forskningsfrågorna med hjälp av en tematisk analys. I resultat och analyskapitlet framkommer olika faktorer som påverkar samverkansprocessen så som tidsbrist och

önskan från speciallärare och elevassistenter om bättre organisering av samverkanstiden från skolledningen. Diskussionen tar upp likheter och skillnader i den samverkansprocess som blivit synlig när tidigare forskning och resultat tolkats och jämförts. Specialpedagogiska implikationer i form av speciallärarens uppdrag har synliggjorts, där specialläraren behöver lyfta fram betydelsen av samverkan för rektor, då föreliggande arbete visat att skolledningen inte har några riktlinjer att följa kring hur samverkanstiden ska fördelas i ett arbetslag.

Ämnesord

Anpassad grundskola, elevassistent, samverkan, skolledning och speciallärare.

Förord

Vi vill börja med att tacka varandra för ett gott samarbete. Vi vill även framföra ett stort tack till rektorer, speciallärare och elevassistenter som deltog i våra intervjuer, tack för att ni tog er tid och delade med er av era tankar och erfarenheter. Utan er hade vi inte kunnat genomföra vår studie. Vi vill tacka vår handledare Kerstin Ahlqvist på Kristianstad högskola för allt stöd under resans gång och för alla goda råd som vi tacksamt har tagit emot. Även ett stort tack till våra rektorer och kollegor som har stöttat oss och tack för den studietid vi fått för att genomföra våra studier. Speciellt tack till våra familjer, särskilt våra barn som har fått stå ut med att vi inte alltid har haft tid. Vi vill även tacka våra vänner för att ni funnits där och stöttat oss trots att vi inte haft lika mycket tid för er under denna period. Arbetet med examensarbetet har varit en gemensam process. Det är endast insamlingen av empirin och intervjuerna som vi har genomfört enskilt.

Svedala och Klippan, 16 maj 2023

Andréas Lindgren & Mari-Louise Magnusson

Abstract

Collaboration is an obvious part of the daily activities of an adapted school for children with intellectual disability. In this qualitative study, we want to illustrate the collaboration between special teachers and student assistants in the adapted elementary school and to demonstrate in the study how collaboration is prioritized by the school organization. In the study, we use collaboration theory as theoretical starting points and qualitative methods that exist for semi-structured interviews. Four principals, four special education teachers and six student assistants from different adapted schools in different municipalities have been interviewed. The interview responses have been analyzed based on the research questions using a thematic analysis. In the results and analysis, various factors that influence a collaborative process such as lack of time emerge. The discussion addresses similarities and differences in a collaboration process that become visible when the theory, previous research and results are compared with examples, it becomes visible that the school management has no guidelines to follow on how collaboration time should be distributed in a work team.

Keywords

Adapted school for children with intellectual disabilities, collaboration, paraprofessional, school management and special teachers.

Innehållsförteckning

1. Inledning	8
1.1 Bakgrund.....	8
1.2 Syfte och forskningsfrågor.....	10
1.3 Begreppsdefinition.....	11
1.3.1 <i>Intellektuell funktionsnedsättning, IF</i>	11
1.3.2 <i>Anpassad grundskola</i>	11
1.3.3 <i>Samverkan</i>	12
1.3.4 <i>Speciallärare</i>	12
1.3.5 <i>Elevassistent</i>	12
1.3.6 <i>Skolledning</i>	13
2. Tidigare forskning	14
2.1 Tillvägagångssätt.....	14
2.2 Tidigare forskning.....	14
2.2.1 <i>Samverkan</i>	14
2.2.2 <i>Elevassistenter</i>	15
2.2.3 <i>Speciallärare</i>	16
2.3 Sammanfattning.....	18
3. Teoretiska utgångspunkter	19
3.1 Samverkansteori.....	19
3.2 Sammanfattning.....	21
4. Metodbeskrivning	23
4.1 Val av metod.....	23
4.2 Pilotstudie.....	24
4.3 Urval.....	25
4.3.1 <i>Tabell 1. Informanter</i>	25
4.4 Genomförande.....	27
4.5 Bearbetning.....	28
4.6 Tillförlitlighet och giltighet.....	28
4.7 Forskningsetik.....	30
5. Resultatbeskrivning	32
5.1 Resultat.....	32

5.1.1	<i>Samverkan utifrån skollledning/organisation</i>	32
5.1.2	<i>Förutsättningar, möjligheter och hinder för samverkan</i>	33
5.1.3	<i>Samverkans framgångsfaktorer för att främja lärande och utveckling</i>	35
5.2	Sammanfattning.....	36
6.	Teoretisk tolkning	38
6.1	Organisation.....	38
6.2	Regelverk.....	39
6.3	Samsyn.....	41
6.4	Sammanfattning.....	42
7.	Diskussion	44
7.1	Metoddiskussion.....	44
7.2	Resultatdiskussion.....	45
	<i>7.2.1 Arbetsbeskrivning och riktlinjer för samverkan mellan speciallärare och elevassistenter</i>	45
	<i>7.2.2 Tidsbrist och obefintlig schemalagd samverkanstid</i>	47
	<i>7.2.3 Viljan att samverka finns mellan elevassistenter och speciallärare för att främja elevernas utveckling och lärande</i>	48
	<i>7.2.4 Elevassistenters och speciallärares olika kompetenser</i>	50
	<i>7.2.5 Skolledningens prioritering för samverkan</i>	51
7.3	Studiens implikationer.....	52
7.4	Fortsatt forskning.....	53
8.	Referenser	
9.	Bilagor	
	Bilaga 1 - Intervjufrågor ställda till biträdande rektor och rektor	
	Bilaga 2 - Intervjufrågor ställda till speciallärare	
	Bilaga 3 - Intervjufrågor ställda till elevassistent	
	Bilaga 4 - Missivbrev	
	Bilaga 5 - Uppdragsbeskrivning för elevassistent	
	Bilaga 6 - Kompletterande arbetsuppgifter för elevassistent	

1 Inledning

Under våra år som lärare i anpassad grundskola (som tidigare benämndes som grundsärskola) och under vår studietid på högskolan i Kristianstad till speciallärare med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning, har vi reflekterat över hur samverkan mellan speciallärare och elevassistent ser ut i verksamheterna i anpassad grundskola. Även hur samverkan är prioriterad från skolans organisation är något som väcker vårt intresse. Därför vill vi belysa samverkan mellan professionerna, speciallärare och elevassistent, gå på djupet och söka mer kunskap om samverkan och dess betydelse mellan dessa två professioner i den anpassade grundskolans verksamhet. Vi vill också se hur en god eller en mindre god samverkan påverkar speciallärarens och elevassistenternas utvecklingsarbete. Vår förhoppning är att vi med detta arbete ska kunna bidra med kunskapsutveckling kring samverkansuppdraget, vilket är nödvändigt då förutsättningar och tidsramar kring former för samverkan från skolledningens sida avgör vilken kvalitet som är möjlig att uppnå. Vi hoppas därmed kunna bidra med ökad kunskap och ett ökat intresse för samverkan mellan professionerna, i verksamheten i de anpassade skolformerna.

1.1 Bakgrund

En funktionsnedsättning kan vara medfödd eller bero på något som hänt i livet, en olycka eller en sjukdom. Detta kan göra det svårare för barn och elever att delta i en undervisning som inte tar tillräcklig hänsyn till elevers olikheter. Det är därför extra viktigt att rätt sorts hjälp ges tidigt och under hela utbildningen i skolan (Skolverket, 2022). Lindqvist m.fl. (2020) skriver att elevassistenter är en grupp som har ökat markant när skolan har en mer inkluderande verksamhet. Andersson och Östlund (2020) lyfter fram att många skolsystem använder fler och fler elevassistenter vilket kan medföra nya utmaningar för speciallärarna i verksamheterna. Davidsson och Gustavsson (2021) belyser att alla professioner har en viktig roll för elevens lärande och med god samverkan kan samsyn skapa utveckling för undervisningen. Vidare tar författarna upp att samverkan kan definieras med medvetna målinriktade handlingar. Andersson och Östlund (2020) menar att begreppet kompetens kan ses som en individs förmåga att handla i

förhållande till en viss uppgift. Lindqvist m.fl. (2020) tar upp att det inte finns några internationella bestämmelser angående elevassistenters funktion i skolan eller krav på att elevassistenter ska ha viss utbildning eller viss kompetens för att utföra sina arbetsuppgifter. Likaså skriver Lindqvist m.fl. (2020) att elevassistenternas utbildningsnivå uppmärksammades redan år 2000 men att inga förändringar, eller krav på specifik utbildning, har inkommit.

I den anpassade grundskolan arbetar speciallärare och elevassistenter sida vid sida varje dag i verksamheten och dessa två professioner är beroende av varandra för att fungera som ett team, där ett fungerande team är att beakta som en förutsättning för att speciallärare och elevassistenter tillsammans ska kunna optimera elevernas lärande. För att detta ska bli möjligt behöver arbetslaget få tid avsatt för handledning, diskussion, planering och utvärdering (Östlund m.fl., 2021). Skolledare har formellt ansvar för skolans resultat och för att dess dagliga verksamhet ska kunna fungera behöver skolledningen uppvisa förmåga till pedagogiskt ledarskap. Skolledningen är ett system med formaliserade ledningsroller såsom rektor, biträdande rektor, arbetslagsledare och utvecklingsledare. I skollagen (SFS 2010:800) står det att rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och att hen också ansvarar för att fördela resurser inom sin enhet efter elevernas olika förutsättningar och behov, till exempel antalet elevassistenter i en klass.

Elevassistenterna är en växande yrkesgrupp som specialläraren samverkar med och vi anser att det är av vikt att undersöka vilka förutsättningar som finns för att en samverkan ska kunna fungera på bästa sätt för att uppnå elevernas kunskapsmål. Östlund (2017) skriver att elevassistenter sedan 1960-talet anställts för att vara en stödfunktion för elever i behov av särskilt stöd men att yrkesgruppen inte uppmärksammats speciellt mycket i den skandinaviska utbildnings- och professionsforskningen. Författaren menar att elevassistenterna har en särskilt viktig roll, då de är med eleverna en stor del av skoldagen och i vissa fall också under elevernas fritidstid. Ibland vistas elevassistenterna mer med eleverna än vad klassläraren gör (Östlund, 2017).

Skolinspektionen (2022) belyser att det finns skolor där elevassistenter är ansvariga för viss utbildning utan att vara behörig att undervisa eller ha vetskap om planering. I den anpassade grundskolans läroplan (Lgrsär22, 2022) står det att inför övergångar ska de berörda skolformerna samverka och utbyta erfarenheter om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang.

Enligt högskoleförordningen för speciallärare (SFS 2017:1111) står det att specialläraren ska visa insikt om betydelsen av samarbete och samverkan med andra skolformer och yrkesgrupper samt att specialläraren ska visa förmåga att vara en kvalificerad samtalspartner. Angående speciallärarens examensmål skriver (Östlund, 2022) att specialläraren med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning (IF) ska fungera som en kvalificerad samtalspartner och genomföra rådgivning och handledning för personalteamet runt elever med IF, kring planering och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling. Speciallärare och elevassistenter som förväntas samverka i den anpassade grundskolan har två helt skilda utbildningsbakgrunder. I högskoleförordningen för speciallärare (SFS 2017:1111) står det att speciallärare är behörig att undervisa i den anpassade grundskolan och denne ska ha en speciallärarutbildning med examen på avancerad nivå med en utfärdad legitimation. När det kommer till elevassistenter finns inget legitimationskrav betonar Östlund (2022).

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna studie är att belysa samverkan mellan speciallärare och elevassistenter i anpassad grundskola samt att ta reda på vilka förutsättningar och hinder som finns för samverkan mellan dessa två olika professioner, utifrån skolledningens sätt att organisera samverkan i en anpassad grundskola.

- Hur är samverkan mellan speciallärare och elevassistent i en anpassad grundskola organiserad från skolledningens sida?
- Hur ser förutsättningarna för samverkan ut mellan professionerna, speciallärare och elevassistent och vilka hinder och möjligheter framkommer?

- Vilka framgångsfaktorer lyfts fram vid samverkan mellan speciallärare och elevassistent för att främja elevers lärande och utveckling?

Utifrån studiens syfte kommer vi att undersöka samverkan mellan speciallärare och elevassistent ur deras perspektiv och även utifrån skolledningens sätt att organisera samverkanstid inom skolans organisation. Vi kommer inte undersöka samverkan mellan de olika organisationer som en anpassad grundskola kan samverka med, som till exempel Barn- och ungdomspsykiatri (Bup), habilitering (Hab), elevhälsoteamet (EHT) eller kommunens politiker på grund av att denna studie är relativt begränsad i sin omfattning.

1.3 Begreppsdefinition

För att förtydliga och skapa förståelse för olika begrepp i studien följer här en beskrivning av dessa under respektive rubrik.

1.3.1 Intellectuell funktionsnedsättning, IF

I denna studie tar vi upp intellektuell funktionsnedsättning (IF) som ett begrepp eftersom elevunderlaget i den anpassade grundskolan har en utredd IF. IF benämndes tidigare som utvecklingsstörning. Personer som har en intellektuell funktionsnedsättning behöver oftast mer tid och stöd än andra för att lära sig saker, förstå sammanhang och utvecklas i sin egen takt. Funktionsnedsättningen ser olika ut från person till person och kan variera i nivå. Specialpedagogiska skolmyndigheten (2023) beskriver att det finns olika nivåer av IF. De olika nivåerna är lindrig, medelsvår eller måttlig samt svår och mycket svår IF.

1.3.2 Anpassad grundskola

Grundsärskolan, som den 2 juli 2023 byter namn till anpassad grundskola, ska ge elever med intellektuell funktionsnedsättning en utbildning som är anpassad efter varje elevs förutsättningar (Skolverket, 2023b). I den anpassade grundskolan läser eleverna efter grundsärskolans läroplan, Lgrsär22, i årskurserna 1–9. Eleverna läser enligt ämne eller ämnesområdets kursplan, det finns också en kombination av ämne och ämnesområde. Utbildningen ska bland annat ge kunskaper och värden, bidra

till personlig utveckling, social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhället.

De elever som på grund av sin IF inte når upp till grundskolans kunskapsmål ska erbjudas ett mottagande i anpassad grundskola (Skollagen 2010:800). En medicinsk, en psykologisk, en social och en pedagogisk utredning ska vara genomförd innan ett mottagande i anpassad grundskola kan ske (Skolverket, 2023b). Grundat på utredningarnas resultat är det elevens hemkommun som beslutar om eleven har rätt till mottagande i anpassad grundskola. Vårdnadshavarnas medgivande och bedömningarna skickas till den anpassade grundskolans rektor som fattar beslut om placering (Skollagen 2010:800).

1.3.3 Samverkan

Denna studie utgår ifrån Danermarks (2005) definition av begreppet samverkan. Han beskriver begreppet samverkan som att flera olika personer arbetar mot ett gemensamt mål med ett definierat problem och syfte. Samverkan är en process som förutsätter en vilja att samverka där ett gemensamt förhållningssätt genomsyrar hela organisationen. Samverkan betyder att olika yrkesgrupper arbetar i samma riktning och mot gemensamma mål (Gummesson, 1992). De gemensamma målen för skolformen finns i läroplanen för anpassad grundskola och innehåller tre delar: skolans värdegrund och uppdrag, övergripande mål och riktlinjer för utbildningen samt kursplaner, vilka kompletteras med kunskapskrav (Skolverket, 2023b).

1.3.4 Speciallärare

Speciallärare i denna studie definieras som lärare som har en påbyggnadsutbildning till speciallärare med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning (Skolverket, 2023a). Speciallärarens uppdrag skiljer sig från specialpedagogens uppdrag, då specialläraren arbetar mer med eleverna i respektive målgrupp och specialpedagogen arbetar mer mot att handleda personal och bedriva skolutveckling. Specialläraren ska även bedriva handledning och skolutveckling men inte i lika stor utsträckning som specialpedagogen (Andersson & Östlund, 2020; SFS 2017:1111).

1.3.5 Elevassistent

Elevassistent är i denna studie en person som arbetar inom den anpassade grundskolan för att stödja en elev eller en grupp elever under skoldagen. Elevassistentens roll beskrivs som avgörande för att möjliggöra skolarbetet för elever i behov av särskilt stöd (Wallerstedt, 2014). Östlund m.fl., (2021) tar upp att elevassistentens arbete innefattar relativt stora pedagogiska utmaningar kombinerat med begränsade möjligheter till kompetensutveckling. Enligt Östlund m.fl. (2021), förväntas elevassistenterna assistera elever vid kunskapsinhämtning, vid omsorgssituationer och i sociala sammanhang.

1.3.6 Skolledning

Samtliga av Sveriges enskilda kommuner (290 stycken) är huvudmän för skolväsendet i Sverige. I skollagen (SFS 2010:800) skrivs det att huvudmannen ska utse en skolchef. Skolchefen ska biträda huvudmannen för att se till så att de föreskrifter som finns följs i verksamheten. Huvudmannen ska utse en eller flera skolchefer, vilka kan bestå av rektorer och biträdande rektorer för olika delar av verksamheten. Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska arbeta för att utbildningen utvecklas. Det är rektorn som beslutar om utformandet av organisationen inom sin verksamhet. Dessutom fördelar rektorn resurser inom sin organisation utefter elevernas olika förutsättningar och behov (SFS 2010:800; 2018:608). Skolledare är ett samlingsnamn för rektorer och biträdande rektorer i skolan. Som chef för lärarna och övrig personal har skolledaren, i detta fall rektorn, det övergripande ansvaret för verksamheten. Skollagen kan ses som ryggraden i de regler som omgärdar utbildningsområdet. Rektorn ansvarar för kvaliteten och resultaten på "sin" skola (Skolverket, 2023b).

2 Tidigare forskning

I detta kapitel tar vi upp tidigare forskning, både nationell och internationell, kring samverkan mellan speciallärare och elevassistenter. Här utgår vi ifrån vetenskapliga artiklar och doktorsavhandlingar. Den forskning som redovisas här är identifierad genom sökningar i databaser och högskolebibliotekets söksidor.

2.1 Tillvägagångssätt

Den forskning som ingår i föreliggande forskningsöversikt identifierades genom databaserna Supersök, Eric och Google Scholar. Bryman (2018) tar upp att man kan begränsa sin sökning inom forskningsområdet med sökord. Vårt material i detta kapitel är vetenskapligt granskat, det vill säga att materialet är granskat av andra forskare, vilket innebär att forskningen är ”peer reviewed”. De nyckelord och sökord som använts i sökningen har varit speciallär*, samverk*, elevassist*, samarbet*, speciallär med specialisering mot utvecklingsstörn*, grundsärskola* och förutsätt*. Vi sökte även motsvarande ord på engelska. Både Bryman (2018) samt Fejes och Thornberg (2019) lyfter fram liknande strategier där forskaren först formulerar primära sökord för att sedan komplettera dessa med andra sökord utifrån utfallet av den första sökningen. Den primära sökningen resulterade i cirka 600 träffar, varmed vi fick sortera bland artiklarna för att välja ut de som var relevanta för vår studie. Den identifierade forskningen kommer sedan att kopplas mot resultaten av empirin i analysen och i diskussionen.

2.2 Tidigare forskning

2.2.1 Samverkan

I fyra olika studier av Nilholm och Göransson (2013), Hedegaard-Sörensen och Langager (2015), Liljegren (2001) och Devlin (2008) framkommer det att samarbetet mellan speciallärare och elevassistenter är av yttersta vikt för att undervisningen ska fungera optimalt. Gott samarbete mellan olika yrken och god personkemi identifierades som avgörande för att verksamheten ska fungera på bästa sätt (Nilholm & Göransson, 2013). Författarna menar på att om personkemin inte matchar mellan de olika personalkategorierna blir samarbetet lidande. Jones (2012) lyfter även att samarbete mellan lärare och elevassistent kan vara utmanande för

läraren. Nilholm och Göransson (2013), Hedegaard-Sörensen och Langager (2015) och Jones (2012) menar vidare att samarbetet mellan speciallärare och elevassistenter är beroende av god kommunikation mellan dem, vilket ibland hindras av respektive yrkespositioner. Att handleda elevassistenter kräver god vägledningsförmåga, kommunikation och planering av verksamheten. För att inkludera elever med IF i klassrummet i allmän utbildning menar författaren att det krävs en hög grad av samordning.

Liljegren (2001) tar upp att om det finns brister i samverkan och helhetssyn kan detta medföra att svårigheterna bli alltför komplicerade för eleverna med IF. För dessa elever som redan har en ökad sårbarhet är det viktigt att det byggs upp en positiv samverkan mellan personalen som möter barnet, där de olika yrkeskategorierna behöver ha tydligt åtskilda ansvarsområden. Författaren menar vidare att fungerande lärarsamverkan i och utanför klassrummet möjliggör individualisering och förstärkt kompetens i arbetet med eleverna. Stahmer m.fl., (2014) anser att vid samverkan i undervisning ökar helhetsbilden över elevernas skolsituation, samordning och förbättring kring stödinsatser, samt en ökad förmåga att genomföra förändringar samt öka möjligheterna för kollegialt lärande. Samverkan kan även stärka elevernas självförtroende och samhörighetskänsla, vilket har en påtaglig inverkan på elevernas lärande. Andra åtgärder som troligen förstärker kvaliteten i verksamheten är att personalen erbjuds handledning, fortbildning och tid till observation och dokumentation, menar författarna. Nordström-Lytz (2017) beskriver att den relationella pedagogiken uppmanar till lyhördhet inför de människor, i första hand lärare och elever men även andra i skolsamfundet verksamma, som samverkar med varandra i lärande och människoblivande.

2.2.2 Elevassistenter

Devlin (2008) tar upp att elevassistenter representerar en viktig och växande skara av personal som arbetar för att ge stöd till elever med inlärningssvårigheter i inkluderande miljöer. En tydlighet för arbetets ramar bör finnas såsom arbetsbeskrivning för elevassistenter. Devlin (2008) menar att läraren behöver

identifiera elevassistenternas kompetenser, färdigheter och intressen för att ta vara på gruppens kompetenser, samtidigt som rätt nivå för delegering behöver hittas. Elevassistenternas bidrag kan vara ovärderliga för eleven/gruppen eftersom en elevassistent ser eleven hela dagen, vilket kan vara mer än vad läraren gör.

Devlin (2008) och Morrison och Gleddie (2019) tar också upp betydelsen av att vara ett bra team där konstruktiva diskussioner kan uppstå genom regelbundna möten mellan lärare och elevassistenter. De lyfter att genom positiv feedback kan undervisningen utvecklas, vilket i ett nästa steg kan generera goda resultat för eleverna. Morrison och Gleddie (2019) betonar betydelsen av att elevassistenter och lärare bygger upp en samarbetsstrategi för undervisning och planering av verksamheten för att underlätta för elever med intellektuell funktionsnedsättning. I Kanada undervisas elever med intellektuell funktionsnedsättning i reguljära klasser i den vanliga grundskolan. Morrison och Gleddie (2019) belyser vikten av att inom teamet ta sig tid att kommunicera, bygga en relation och stötta varandra för en lyckad inkluderande verksamhet. Morrison och Gleddie (2019) anser att det kan vara svårt för lärare och elevassistenter att arbeta som ett team för att göra det bästa för elevernas undervisning och lärande. Likaså menar Morrison och Gleddie (2019) att det finns olika aspekter att arbeta efter för att bygga upp en relation tillsammans; att lära av varandras erfarenheter, sätta upp mål, planera för och diskutera elever samt att få tid till planering.

Giangreco (2010) nämner att för att tydliggöra elevassistenternas roller måste först speciallärarens respektive specialpedagogens roll och samspelet dem emellan klargöras. För att elever med funktionsnedsättning ska få rättvisa möjligheter, lämpligt stöd och effektiv undervisning i anpassad skola är speciallärarnas engagemang avgörande.

2.2.3 Speciallärare

Både Berthén (2007) och Nilholm och Göransson (2013) tar upp att det framkommer att speciallärarna saknar tillräckligt med planeringstid tillsammans med elevassistenterna. Detta medför att den professionella utvecklingen, för båda

parter är i fara (Berthén, 2007). Östlund m.fl., (2021) menar att diskussioner om planering går före diskussioner om lärande och bedömning under den tid som speciallärare och elevassistenter får tid att träffas för samarbete. "Prat över huvudet" på eleverna förekommer när speciallärare och elevassistent inte har tid avsatt för gemensam planering, men ändå försöker kommunicera kring vad som ska ske, eller hur arbetet ska fördelas.

Gadler (2011) skriver om kunskap, likvärdig utbildning för alla elever även för elever i behov av särskilt stöd, där det även pekas på att elevassistenter är en av de största yrkesgrupperna i den anpassade grundskolan. De arbetsuppgifter som elevassistenterna deltar i är till största del omsorgssituationer men det förekommer även pedagogiska arbetsuppgifter. Gadler (2011) menar vidare att det är svårt att utläsa en korrekt statistik kring hur många elevassistenter som är anställda inom svensk skola. Östlund m.fl., (2021) tar upp att elevassistenter som samarbetar med specialläraren har en stödjande funktion i förhållande till eleven under skoldagen. Författarna pekar på att det finns brister i samverkan mellan elevassistent och speciallärare. Såväl Östlund m.fl., (2021), Takala (2007) samt Morrison och Gleddie (2019) lyfter tidsbrist som ett problem i verksamheten. Till exempel brist på tid för gemensam planering där tidsbristen sätter gränser för hur samarbetet mellan speciallärare och elevassistent fungerar. De kopplar det till att det är en fråga som skolans ledning borde arbeta vidare med (Östlund m.fl., 2021). Samtidigt lyfter Hansen (1999) att från kommunens sida finns det inga tydliga direktiv angående omfattningen och utformning av samverkan mellan speciallärare och elevassistenter. Rektorn har relativt stor frihet att styra utformningen och kan i stor utsträckning delegera detta till de olika arbetslagen i verksamheten. Takalas (2007) artikel kommer från Finland som är det landet som också bedriver specialskola motsvarande den svenska anpassade grundskolan som en egen skolform. Takala (2007) lyfter fram att assistentens roll och arbetsuppgifter skiljer sig åt, beroende på om elevassistenten arbetar i grundskolan eller på specialskolan. Assistenterna i den finska specialskolan ägnar mer tid åt att hjälpa läraren men Takala (2007) menar att en utveckling av samverkan mellan professionerna bör ske. Författaren visar också på att mest hjälp behövs i de lägre årskurserna samt att det inte finns någon given tid för planering mellan lärare och elevassistent. Likaså menar Takala

(2007) att en tydligare fördelning mellan samarbete och lagarbete skulle kunna ge elevassistenterna en ökad förståelse, varigenom elevassistenternas prestation skulle kunna öka.

Berthén (2007) tar upp att elevassistenterna enbart får sporadisk handledning av lärarna. Elevassistenternas anställningsavtal omfattar i princip inte annat än det direkta arbetet med eleverna. Elevassistenterna följer eleverna till fritidshemmet efter skoldagens slut och fortsätter sitt arbete där. Detta innebär att elevassistenterna inte deltar i planeringsmöten. I Berthéns (2007) avhandling analyserades en situation där två lärare i den anpassade grundskolan, vilka vanligtvis planerade var för sig, utifrån sina respektive ansvarsområden, vid behov planerade tillsammans. Berthén (2007) beskrev ytterligare aspekter av samarbete, där handledning av extern handledare var en del. Personalen hade tillgång till handledning cirka en timme per vecka av en psykolog som kom ut från kommunens habiliteringsenhet. Handledningen riktades i huvudsak mot lärarna, dock erbjöds även elevassistenterna grupphandledning ett par gånger under läsåret.

2.3 Sammanfattning

Avslutningsvis har vi kommit fram till att det vi funnit i tidigare forskning, är relevant och användbart i vår studie. Tidigare forskning visar på ett innehåll som motsvarar vårt problemområde om samverkan mellan speciallärare och elevassistenter. Forskningen visar på hinder och möjligheter för en samverkan mellan speciallärare och elevassistenter. Till exempel så beskriver både Östlund m.fl., (2021) och Takala (2007) att tid för samarbete är en brist i verksamheten. Morrison och Gleddie (2019), Berthén (2007) och Jones (2012) beskriver assistenternas roll och lyfter fram vikten av en god kommunikation mellan speciallärare och elevassistent. Nordström-Lytz (2017) belyser vikten av lyhördhet inför arbetet med människor utifrån den relationella pedagogiken.

3 Teoretiska utgångspunkter

För att uppnå studiens syfte, att belysa samverkan mellan speciallärare och elevassistenter i anpassad grundskola samt att ta reda på vilka förutsättningar och hinder som finns för samverkan mellan dessa två olika professioner, bearbetar och analyserar vi vårt material utifrån samverkansteorin. Vi har samverkansteori som teoretisk utgångspunkt för att tolka empirin utifrån dess betydelse för samverkan mellan professionerna och dess förutsättningar.

3.1 Samverkansteori

Samverkan är egentligen en social företeelse som ställer krav på samspel mellan människor som arbetar i olika organisationer eller i olika professioner med olika arbetsuppgifter. I begreppet samverkan ingår också antaganden om att gränser behöver överskridas. Likaså är mötena över gränserna inte alltid självklara och oproblematiska eftersom det finns flera olika organisationsprinciper, regelverk, kunskaps och förklaringsmodeller (Danermark, 2005). Det finns olika sätt att beskriva samverkansteorin, men som tidigare beskrivits i denna studie benämner vi begreppet enligt Danermarks (2005) definition, vilket innebär att samverkan innefattar, personer som arbetar tillsammans mot ett gemensamt mål med ett definierat syfte. Danermark (2005) tar upp att samverkan är ett långsiktigt arbete som kräver beredvillighet till förändring, vilket kan innebära att när samverkansprocessen väl börjat så vet man inte alltid hur resultatet kommer att bli. En annan aspekt kan vara att samverkan upptar mycket tid och skillnader i inflytande och makt mellan olika professioner kan finnas.

I organisationer som arbetar med människor existerar en annorlunda form av samverkan eftersom i denna form av samverkan finns en viss konkurrens eller olika sätt att se på definition, förklaring och åtgärdandet av ett problem eftersom samverkan sker i mötet med andra människor, där människorna har egna tankar, känslor och åsikter. Vilket kan få olika lösningar på en samverkansprocess (Danermark, 2005).

Danermark (2005) tar även upp skillnader i hur en samverkan kan gestalta sig i en organisation eftersom det kan finnas olika sätt att se på kunskaps- och

förklaringsmodeller. Det är av vikt i samverkansprocess att medvetandegöra vilka förutsättningar det finns för samverkan och hur en samverkan är organiserad för att resultatet av en samverkan ska bli så bra så möjligt.

Utifrån professionerna som arbetar tillsammans i den anpassade grundskolan, elevassistenter och speciallärare, är ingången till yrket väldigt olika i utbildningsgrad. Speciallärarna ska ha en lärarexamen av något slag samt en speciallärarutbildning (SFS 2017:1111), medan för elevassistenterna så krävs det ingen utbildning trots att samma typ av arbete ska genomföras. För att få en så bra helhet för eleverna som möjligt under sin skoltid, i den anpassade grundskolan, så krävs det att en god samverkan existerar och en gemensam samsyn skapas mellan speciallärare och elevassistenter. Danermark (2005) tar upp att man som samverkanspartner är skolad i olika kunskapsstraditioner vilket också innebär att i sin profession tala olika språk där varje yrkeskategori utvecklar sina olika begrepp. I en samverkansprocess är det av stor vikt att parterna hjälps åt att förklara och sätta ord på betydelsen av dessa begrepp så parterna kan mötas över gränserna mot en samverkan för sitt uppsatta mål. Danermark (2005) menar att samverkan är medvetna målinriktade handlingar som utförs gemensamt med andra i en klart avgränsad grupp som avser ett definierat problem och syfte. Vidare tar författaren upp att strukturer kring en samverkan kan ha olika ingångar, såsom arbetstid, arbetsbeskrivning och olika regelverk som kan påverka en samverkan men att man hela tiden strävar åt samma mål, det vill säga att samarbeta om något. Detta kan också kallas kunskaps- och förklaringsmässiga faktorer i en samverkan.

Lillvist och Wilder (2019) refererar till Danermark (2005) att det finns gemensamma ramar inom samverkansprocesser, det vill säga regelverk, organisation och synsätt. Regelverket består av nedskrivna riktlinjer och mål i styrdokumentet, till exempel står det skrivet i skollagen vad samverkan i skolan består av. I organisationen bestäms förutsättningar för att en samverkan ska kunna genomföras, exempelvis hur samverkan ska gå till inom ett visst område. Samverkan genomförs av olika nyckelpersoner inom organisationen och genom deras synsätt kan parterna genom samsyn ha en något så när gemensam mening om

vad som behöver göras för att komma åt problemet, varigenom en god samverkan kan få ta sin början.

Här redogörs det mer tydligt för Danermarks (2005) tre grundläggande förutsättningar för samverkan. Den första förutsättningen för samverkan är att organisationen styrs av ett regelverk, lagstiftning, avtal och anvisningar som innefattar till exempel sekretess. Alla organisationer är styrda av regelverk som innehåller lagar och förordningar. Organisationerna organiserar sin verksamhet utifrån dessa lagar och förordningar för att kunna uppnå organisationens mål.

Danermark (2005) menar att det största ansvaret för att skapa grundläggande förutsättningar för en fungerande samverkan inte ligger på de professionella. Ledningen i samverkansteorin är ledningen i stort för verksamheten. I ett samverkansprojekt där flera olika professioner medverkar är kompetens en viktig komponent. Teorin säger att ledningen behöver inta en aktiv roll under en samverkansprocess annars kan det uppstå konsekvenser som inte är bra för samarbetet. Danermark (2005) beskriver synsättet som att det kan jämföras med samsyn eftersom dessa båda begrepp vidrör samverkan, där olika yrkesgrupper deltar, vilket kan föra med sig olika förklaringsmodeller och olika sätt att angripa ett problem/dilemma. Vilket ställer krav på att de berörda har en någorlunda lika syn på vad som behöver göras för att åtgärda eller förbättra en situation.

3.2 Sammanfattning

Sammanfattningsvis så kan samverkansteorin bidra till förståelse för hur samverkan bör genomföras i en organisation. I föreliggande studie avses teorin användas för att tolka innebörden av samverkan mellan speciallärare och elevassistenter, utifrån det Danermark (2005) lyfter fram kring att förutsättningar för samverkan består av regelverk, organisation och samsyn.

Det finns även andra teorier som vi övervägde så som den relationella teorin, då speciallärarens arbete till stor del går ut på att möta andra människor. Specialläraren är beroende i sitt arbete av att ha en god relation för att kunna skapa ett arbete med ett gott resultat, men vi har begränsat oss i denna studie till samverkansteorin för att kunna tolka och besvara denna studies syfte och forskningsfrågor.

Samverkansteorin har sina rötter i omsorgen. Omsorgen är stor i den anpassade grundskolan och den enskilda elevens hälsa, välbefinnande och utveckling ska präglade verksamheten (Skolverket, 2022).

4 Metodbeskrivning

I detta kapitel redogör vi för valet av metod, urval, genomförande, tillförlitlighet och giltighet samt beskrivning av de forskningsetiska principerna.

Utifrån vårt syfte och våra forskningsfrågor har vi valt en kvalitativ forskningsansats och som utgångspunkt har vi valt intervju som metod. I kvalitativa intervjuer är det önskvärt att låta intervjun röra sig i olika riktningar, eftersom detta ger kunskap om vad intervjupersonen upplever vara relevant och viktigt. Genom interaktion och kommunikation kan intervjuaren komma åt kunskap om människor och företeelser på ett mer ingående sätt (Stukát, 2011).

4.1 Val av metod

I ett tidigt skede planerade vi att utföra en kvantitativ undersökning med enkäter som metod i vår studie. Enkäter är lättare att anpassa efter respondenternas behov och tid, då den kan besvaras när personen har tid och möjlighet samt att det blir billigare att administrera utifrån geografiskt område (Bryman, 2018). Enligt författaren är nackdelen med enkäter att de inte passar alla respondenter och forskaren vet inte vem som besvarar enkätfrågorna. Efter noga avvägning kom vi tillslut fram till att byta ut enkäterna mot intervjuerna i vår studie. Detta val grundade vi på att det blev väldigt många enkäter som skulle distribueras vilket krävdes för en kvantitativ studie. Det kan vara svårt att få in tillräckligt många enkäter för att tillförlitligheten ska bli tillräckligt hög (Bryman, 2018). Samtidigt skulle det ha varit svårt att få in alla svar och vår utsatta tid räckte inte till för en så omfattande studie som vi hade tänkt från början. Även att analysera ett så stort antal enkäter hade blivit för tidskrävande för oss i denna mindre studie.

Vi valde i stället en semistrukturerad intervjumetod för att studiens syfte och frågeställningar skulle besvaras på ett effektivt sätt där alla intervjuer utgår från samma struktur. Den kvalitativa intervjumetoden kan ge fylligare svar från de tillfrågade än en kvantitativ metod, då forskaren kan fokusera på de tillfrågades åsikter, attityder och tankar kring det som undersöks (Bryman, 2018). Detta tyckte vi var viktigt för att få fram en så tydlig bild som möjligt av samverkan mellan de båda professionerna. Vid en semistrukturerad intervju har forskaren en lista över

specifika teman som ska beröras, men intervjupersonen har stor frihet att utforma svaren på sitt eget sätt (Bryman, 2018). Vi valde att utgå från vår intervjuguide men ibland ställdes frågorna i en annan ordning beroende på i vilken riktning intervjun gick.

I en tematisk analys är det en förutsättning att man sorterar svaren efter olika teman för att kunna hitta likheter och olikheter utifrån studiens syfte (Bryman, 2018). Vi har använt oss av en sådan analys utifrån att våra forskningsfrågor innehåller teman/kategorier som är aktuella att sortera våra intervjusvar efter och som svarar på studiens syfte om samverkan mellan speciallärare och elevassistenter. Kvale och Brinkmann (2014) tar upp att kategorisering reducerar långa intervjusvar till enkla kategorier. Kategorierna kan utformas innan intervjuerna genomförs men kan också växa fram under analysen. Vi utformade våra kategorier utifrån forskningsfrågorna. Våra kategorier blev samverkan utifrån skolledning, förutsättningar, möjligheter och hinder i en samverkan och framgångsfaktorer som främjar lärande och utveckling.

4.2 Pilotstudie

Bryman (2018) påpekar vinsten med att göra en pilotstudie innan de huvudsakliga intervjuerna genomförs. Vi bestämde oss för att genomföra en intervju som pilotstudie för att kontrollera upplägget av studien samt bedöma utformningen av intervjufrågorna för att se om de var relevanta för vårt syfte. Efter intervjun noterade vi att intervjun gick som vi hade tänkt oss och att intervjufrågorna var relevanta för studien. Miljön fungerade som vi förutsett, det vill säga i ett klassrum efter skoltid och vi hade utformat bra och relevanta frågor. Vi valde att göra en pilotstudie för att kontrollera att upplägget av studien fungerade och om någon fråga skulle vara svår att svara på. Det visade sig att val av rum var betydande för att inte störa intervjupersoner som då tappade fokus. Våra förändringar var att vi omformulerade några frågor för att förtydliga, samt att hitta ett ostört rum att sitta i vid varje intervjutillfälle för att inte riskera att bli avbrutna mitt i intervjun.

4.3 Urval

I urvalsprocessen har vi gjort ett riktat och strategiskt urval, vilket enligt Bryman (2018) innebär att forskaren på ett systematiskt sätt väljer ut personer som forskaren vill ska ingå i studien, då de är relevanta för de forskningsfrågor som formulerats. Vi har genomfört intervjuer med fyra speciallärare med specialisering intellektuell funktionsnedsättning, sex elevassistenter med varierad bakgrund som arbetar i en anpassad grundskola och fyra rektorer/biträdande rektorer som ansvarar för verksamheten i en anpassad grundskola. Vi vände oss till tre olika anpassade grundskolor i södra Sverige där eleverna undervisas i både ämne och ämnesområde. Skolorna består av en nystartad anpassad grundskola samt två anpassade grundskolor som funnits i många år. Två av de anpassade grundskolorna är integrerade i samma byggnad som en grundskola och den tredje befinner sig i en fristående byggnad. Vi valde att intervjua fyra rektorer/ biträdande rektorer, fyra speciallärare och sex elevassistenter. Detta antal ansåg vi vara relevant för att hinna med att göra en god analys av empirin.

Intervjuguiden, (se bilaga 1–3), utgjorde grunden för intervjuerna. Vi delade upp intervjuerna och intervjuade hälften var. Vi valde att intervjua personer som fanns inom vårt pedagogiska kontaktnät utifrån bekvämlighetsurval (Bryman, 2018). Vid ett bekvämlighetsurval består urvalet av personer som finns tillgängliga för forskaren (Bryman, 2018). Speciallärarna med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning är alla fyra legitimerade speciallärare.

Personerna som vi har intervjuat är helt anonyma i vår studie (För överblick av informanterna, se tabell 1).

4.3.1 Tabell 1. Informanter

Informant	Intervjuare	Profession	Utbildning	Skolform
I:1	Andréas	Speciallärare	Speciallärare specialisering IF	Anpassad grundskola inriktning ämnen

I:2	Andréas	Speciallärare	Speciallärare specialisering IF	Anpassad grundskola inriktning ämnesområde
I:1	Andréas	Elevassistent	Elevassistentutbildning	Anpassad grundskola inriktning ämne
I:2	Andréas	Elevassistent	Barn- och fritidsprogrammet	Anpassad grundskola inriktning ämnesområde
I:3	Andréas	Elevassistent	Elevassistentutbildning	Anpassad grundskola inriktning ämnesområde
I:1	Andréas	Biträdande rektor	Rektorsutbildning	Anpassad grundskola
I:2	Andréas	Rektor	Rektorsutbildning	Anpassad grundskola
I.3	Mari-Louise	Speciallärare	Speciallärare specialisering IF	Anpassad grundskola inriktning ämnen
I.4	Mari-Louise	Speciallärare	Speciallärare specialisering IF	Anpassad grundskola inriktning ämnesområde
I:4	Mari-Louise	Elevassistent	Elevassistentutbildning	Anpassad grundskola inriktning ämnen

I:5	Mari-Louise	Elevassistent	Barn- och fritidsprogrammet	Anpassad grundskola inriktning ämnen
I:6	Mari-Louise	Elevassistent	Elevassistentutbildning	Anpassad grundskola inriktning ämnesområde
I:3	Mari-Louise	Biträdande rektor	Rektorsutbildning	Anpassad grundskola
I:4	Mari-Louise	Rektor	Rektorsutbildning	Anpassad grundskola

4.4 Genomförande

Vi tog kontakt med fyra speciallärare med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning, sex elevassistenter och fyra biträdande rektorer/rektorer som arbetar på en anpassad grundskola via e-post. Intervjupersonerna hade varierande bakgrund och erfarenhet av att arbeta i en anpassad grundskola. Vi skickade ut våra frågor och missivbrev, (se bilaga 4), via mejl i god tid innan intervjuerna ägde rum eftersom alla intervjupersonerna ville få frågorna i förväg för att kunna fundera kring sina svar. Bryman (2018) beskriver att det kan finnas fördelar med att skicka ut frågorna i förväg, eftersom intervjupersonen då kan förberedas på vilken typ av frågor som kommer att ställas varmed eventuell nervositet kan minska. Samtidigt kan det vara en nackdel då intervjupersonen kan bli ”manusstyrd” därmed möjligheten till ett naturligt samtal kan minska (Bryman, 2018). En annan nackdel med att lämna ut frågorna i förväg kan vara att informanter hoppar av, då frågorna upplevs svåra att svara på. I föreliggande studie inträffade detta vilket kan ha berott på de i förväg tillhandahållna frågorna. Det tog lite extra tid i anspråk, då vi fick kontakta ytterligare en person och skicka ut missivbrev och frågor även till denna. Intervjuerna genomfördes på plats och tog mellan 30 - 45 minuter att genomföra. Intervjuerna genomfördes individuellt, i ett klassrum/kontor efter skoldagens slut.

Tid och plats valdes, med avsikt att möjliggöra ett ostört möte, vilket var betydelsefullt då intervjuerna spelades in. Intervjuguiden var semistrukturerad, vilket innebar att samtalet ibland kom bort ifrån ämnet, varmed intervjun bitvis rörde sig i olika riktningar. Några av informanterna svarade med korta svar på frågorna medan andra hade mer att berätta. Samtliga intervjuer spelades in för att göra det möjligt att efteråt lyssna och transkribera tematiseringen och slutligen överföra detta till resultatet. Bryman (2018) beskriver transkribering som en tidskrävande process. Fördelarna med transkribering är att intervjupersonernas uttrycksätt och ordval tas med och kan användas, vilket minskar risken för att författarna till studien gör subjektiva tolkningar av informationen (Bryman, 2018).

4.5 Bearbetning

Inför arbetet med transkriberingen lyssnades ljudfilerna från intervjuerna av vid upprepade tillfällen. Transkriberingen genomfördes sedan på så vis att varje intervju transkriberades fullständigt innan transkriberingen av nästa intervju tog vid. När transkriberingen var klar tog analysarbetet vid. Analysen utgick från studiens syfte och frågeställningar, vilket sedan tolkades utifrån studiens teoretiska utgångspunkt. Resultatet av detta redovisas i resultat och analyskapitlet. Vid tematiseringen sammanställdes svaren utifrån forskningsfrågorna. Bryman (2018) belyser att den tematiska analysen förutsätter att forskaren sorterar svaren efter olika teman för att kunna hitta likheter och olikheter. I detta fall kom studiens forskningsfrågor att motsvara innehållet i de teman/kategorier som var aktuella att sortera utifrån identifierade teman kopplade till samverkan mellan speciallärare och elevassistenter. Kvale och Brinkmann (2014) skriver att kategorisering kan medföra att intervjuvar kan reduceras till några få kategorier, där dessa kan vara utformade för att möjliggöra sortering, varmed studiens kategorier växer fram under analysens gång.

4.6 Tillförlitlighet och giltighet

Enligt Bryman (2018) avgörs studiens tillförlitlighet av fyra delkriterier, det vill säga trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet samt möjligheten att styrka och konfirmera.

Trovärdigheten som Bryman (2018) beskriver innefattar att forskare följer de regler som ska efterföljas i forskningen samt att de berörda i forskningen, det vill säga informanterna blir informerade om forskningsresultatet. I vår studie har vi följt Vetenskapsrådets (2017) etiska riktlinjer om god forskningssed som beskrivs mer noggrant under rubriken etiska överväganden. Vi har också utformat intervjuguiden och följt den i våra intervjuer som avser att intervjupersonerna ska besvara frågor för att forskarna ska kunna besvara studiens syfte och forskningsfrågor om samverkan mellan speciallärare och elevassistenter. Samtliga intervjupersoner får ta del av det slutliga resultatet av vår studie.

Om *överförbarhet* belyser Bryman (2018) betydelsen av att se hur studiens resultat kan överföras till en annan miljö eller kontext. För att detta ska kunna göras uppmanas forskaren att göra detaljerade beskrivningar och aspekter av innehållet i det studerade fenomenet. För att påvisa överförbarhet i vår studie har vi gjort beskrivningar av resultat, analys och diskussionen i vår studie. Vi hade en förhoppning om att resultatet av föreliggande studie skulle kunna inspirera andra professioner till att forska om samverkan, varmed resultatet av studien skulle kunna överföras till en annan kontext med andra professioner.

Pålitlighet innebär enligt Bryman (2018) att studien tål att i efterhand granskas av andra forskare. Forskning ska genomföras på ett noggrant och tillförlitligt sätt, vilket därmed ska stärka dess tillförlitlighet. Vi har försökt vara så tydliga som möjligt i hur vi har gått till väga och vilka beslut vi har tagit så att granskaren kan bedöma om proceduren och tagna beslut är väl avvägda. Om den informationen finns så blir det möjligt att bilda sig en uppfattning om en likvärdig upptäckt skulle ha gjorts av en annan forskare.

Möjligheten att styrka och konfirmera innebär enligt Bryman (2018) att forskaren ska kunna garantera att egna åsikter, värderingar och teoretiska inriktningar har uteslutits och därmed inte påverkat forskningens resultat. För att minimera risken för att egna åsikter eller perspektiv får inflytande i tolkningsprocessen, har ett noggrant analysförfarande tillämpats, där teman ur transkripten varit i förgrunden och egen reflektion i bakgrunden.

Giltigheten eller äkthet som Bryman (2018) benämner det har vi i den här studien uppnått genom att vi har försökt återge intervjuvaren i ämnet som vi fått av våra informanter med en så rättvis bild och på ett så objektivt sätt som möjligt. Detta har vi redovisat i resultatdelen och analysdelen. För att öka transparensen har intervjufrågorna lagts som bilagor till studien (se bilagor 1–3).

4.7 Forskningsetik

När intervjuerna genomfördes utgick vi ifrån Vetenskapsrådets (2017) forskningsetiska principer, då det var viktigt att tänka på de forskningsetiska aspekterna. De forskningsetiska principerna som beaktades i föreliggande studie var informationskravet, samtyckeskravet, nyttjandekravet och konfidentialitetskravet (Bryman, 2018). Nedan redogör vi för de fyra forskningsetiska principerna som vi utgått ifrån.

Informationskravet innebar att berörda intervjupersoner blev informerade av oss om undersökningens syfte. Intervjupersonerna blev även informerade om att deras deltagande var frivilligt och att de när som helst hade rätt att hoppa av utan att ange skälet för detta. Innan datainsamlingen påbörjades fick informanterna reda på vilka moment som ingick i undersökningen (Bryman, 2018). En intervjuperson hoppade av och fick ersättas av en annan med samma yrke.

Samtyckeskravet innebär att intervjupersonerna får ta del av vad ett deltagande i studien innefattar och vilka rättigheter de har (Bryman, 2018). Informanterna i föreliggande studie blev i god tid, innan intervjuerna genomfördes, informerade om villkoren för medverkan genom att missivbrev och intervjufrågor delgavs samtliga påtänkta deltagare.

Konfidentialitetskravet innebär att de uppgifter som samlas genom undersökningen ska behandlas med största förtrolighet. Personuppgifter som rör intervjupersonerna måste förvaras på ett sätt som gör att obehöriga inte kan komma åt dem. Det är viktigt att uppgifterna skyddas (Bryman, 2018). Vi sparade alla uppgifter i krypterade ljudfiler som vi avser radera när arbetet är färdigt.

Nyttjandekravet innebär att de uppgifter som samlas in om enskilda personer endast får användas för det ursprungliga forskningsändamålet (Bryman, 2018). I föreliggande studie användes det insamlade svaren enbart till denna studie och allt datamaterial avses destrueras efter att examensarbetet godkänts.

5 Resultatbeskrivning

För att kunna besvara studiens syfte, att belysa samverkan mellan speciallärare och elevassistenter i anpassad grundskola samt att ta reda på vilka förutsättningar och hinder som finns för samverkan mellan dessa två olika professioner, utifrån skolledningens sätt att organisera samverkan i en anpassad grundskola, redovisar vi det empiriska materialet utifrån teman. Empirin består av intervjuer med biträdande rektorer/rektorer, speciallärare och elevassistenter från anpassade grundskolor. Empirin redovisas utifrån innehållet i forskningsfrågorna.

5.1 Resultat

5.1.1 Samverkan utifrån skolledning/organisation

Alla rektorerna/biträdande rektorerna i de anpassade grundskolorna menar att det inte finns någon uttalad riktlinje för hur skolans organisation ska fördela och organisera samverkan mellan speciallärare och elevassistent men att personalen i de olika anpassade grundskolorna har mellan 30 minuter och 90 minuter i veckan till samverkanstid. Rektorerna/biträdande rektorerna tar även upp att de sällan varit med på ett samverkansmöte mellan speciallärare och elevassistent med undantag av enstaka tillfällen, då de dykt upp av en slump. En av de biträdande rektorerna har dock 30 minuters möte med ett arbetslag en gång i veckan. Speciallärarna samverkar med sina elevassistenter mellan 30 minuter och 90 minuter i veckan beroende på vilken klass de undervisar i. Tid för samverkan varierar mellan olika arbetslag inom samma anpassade grundskola. Elevassistenterna (1, 2, 5 och 6) menar att skolledningen inte prioriterar tid för samverkan mellan speciallärare och elevassistenter. Speciallärare 2 uttrycker;

Jag kan väl inte se att det prioriteras, i så fall skulle arbetet ha organiserats på ett annat sätt (Speciallärare 2).

Rektorerna (2 och 4) menar att förutsättningar för en god samverkan kan innebära att elevassistenterna följer sin arbetsbeskrivning, (bilaga 5–6). Speciallärarna har inte en arbetsbeskrivning i den bemärkelse som elevassistenterna har utan de ska följa läroplan och kursplan för anpassad grundskola. Biträdande rektor (1), nämner att det inte finns någon uttalad arbetsbeskrivning till elevassistenterna. Den

tematiska analysen av transkripten indikerar att merparten av rektorerna/biträdande rektorerna uttrycker sig på liknande sätt kring betydelsen av en bra dialog mellan speciallärare och elevassistenter och ömsesidig kunskap om varandras professioner. Andra aspekter som lyfts fram är tid till planering och utvärdering. Biträdande rektor 1 lyfter fram,

Kommunikation är a och o. Finns det behov måste man sätta upp spelregler för den. Förväntningar. Tydliga och uttalade förväntningar. Elevassistenterna får en möjlighet till fortbildning för att få en större insikt i sin roll. Viktigt att alla är med på gemensamma dagar. Gemensamt sammanhang. Så att en, vi tillsammans känsla, infinner sig. Elevassistenter kan lämna tankar och synpunkter till ett kommande möte om de ej kan närvara. Ansvaret ökar för den personen vid delaktighet. Man vill ta mer ansvar (Biträdande rektor 1).

5.1.2 Förutsättningar, möjligheter och hinder för samverkan

Speciallärare (2, 3 och 4) betonar att speciallärarna i sitt uppdrag ska planera och följa upp verksamheten och de uttrycker att om olika professionerna möts utefter dessa förutsättningar kan en god samverkan uppstå. Vidare menar rektorerna (1, 2 och 4) att det inte finns några hinder för en samverkan utan begränsningarna sätter vi själva upp. De menar att svårigheterna är tiden, då flera av elevassistenterna följer eleverna till den anpassade grundskolans fritidshem efter skolan och kan inte närvara på möten. Speciallärarna (1, 3 och 4) menar att det finns en bra samverkan med elevassistenterna men speciallärare (3 och 4) menar att en samsyn och samma elevsyn måste till för att en bra samverkan kommer fram när speciallärare och elevassistenter sitter ner och diskuterar hur personalen i klassen ska arbeta med eleverna. Den tematiska analysen av transkripten indikerar en samstämmighet, då samtliga speciallärare i olika, men liknande uttalanden tar upp att det alltid är tiden som är ett hinder för samverkan men att studiedagar och lovdagar bör tas tillvara på bästa sätt om det inte finns ett planerat program för dagen. Elevassistenterna (3 och 4) svarar att förutsättningarna för en god samverkan är en bra planering, öppen dialog, respekt och förmågan att se varandras tillgångar. Elevassistent (1 och 4) tar upp att om specialläraren vill samarbeta med elevassistenten och förstår att elevassistenterna kan behöva förbereda sig inför vissa situationer finns det goda

förutsättningar för att en god samverkan ska kunna uppstå. Alla elevassistenterna beskriver också tiden som ett stort hinder för samverkan. Speciallärare 3 uttrycker,

Tidsbrist är det enda jag kommer på (Speciallärare 3).

Speciallärare 1 uttrycker,

Tid är a och o för att samverkan ska fungera. Det ska finnas avsatt för dessa delar. Gärna varje dag. Jag hade önskat att lärare och assistenter kunde börja morgonen med att gå igenom dagen tillsammans innan eleverna kommer och likaså avsluta dagen så (Speciallärare 1).

Den tematiska analysen av transkripten visar på liknande mönster, vad gäller hur speciallärarna uttrycker att de använder den gemensamma planeringstiden, den så kallade samverkanstiden. Under denna gemensamma planeringstid går speciallärarna igenom veckan som varit tillsammans och reflekterar över vad som varit bra och mindre bra samt att speciallärarna för fram sin planering för kommande vecka. Analysen av transkriptionen indikerar en samsyn, då samtliga speciallärare tar upp att det är viktigt att avsätta tid så att samverkan mellan speciallärare och elevassistenter kan genomföras på ett bra sätt. Vad gäller elevassistenterna, svarar dessa olika, på frågan om tid för samverkan med speciallärarna. Någon uttrycker att tid för samverkan är 90 minuter i veckan, någon har 60 minuter och någon nämner 30 minuter per vecka. De som har 30 minuter i veckan uttrycker att det är alldeles för lite tid. En av speciallärarna (2) uttrycker att tid saknas och att en gång i månaden tas samverkanstid till APT och varje vecka tas tid till arbetsplatsmöte, där en person från varje arbetslag deltar. Tiden får personalen helt enkelt ta när tillfälle ges som till exempel vid fruktstunder eller när eleverna har rast. Elevassistent (1) tar upp att det stora hindret för samverkan är tiden. Elevassistenterna (1 och 2) slutar klockan 14 och lärarna har längre arbetsdagar. Flera av elevassistenterna uttrycker att de hade velat ha mer tid för reflektion där de tillsammans med lärarna kan titta på inspelat material där eleverna arbetar. En förklaring till varför tiden som avsatts tenderar att krympa ges av speciallärare 5,

Det finns 30 minuter avsatt men blir oftast bara 20 minuter (Speciallärare 5).

En speciallärare (1) uttrycker att elevassistenterna hen ska ha samverkan med inte anser att samverkan är mellan speciallärare och elevassistent utan det är något speciallärarna ska ha med andra lärare i andra klasser. En annan av speciallärarna (2) uttrycker att en särskild problematik kan uppstå, då många elevassistenter är oerfarna och utbildade, samtidigt som en del av dem inte ger intryck av att vara intresserade av verksamheten.

Biträdande rektor (1) nämner att ett hinder för samverkan är att det är resurskrävande, då verksamheten har en hög bemanning, vilket innebär att det krävs vikarier som kan gå in och arbeta för elevassistenterna på fritidshemmet så de kan gå och planera tillsammans med speciallärarna. Ett annat hinder som rektor (1) tog upp är att personalens olika bakgrund och utbildning kan påverka förståelsen varmed brist på densamma kan vara ett hinder för samverkan. Analysen av transkripten visar att den biträdande rektorn (1) uttrycker en problematik beroende på olika bakgrund och utbildning, vilket till viss del återspeglar det elevassistenterna upplever. Elevassistent 3 uttrycker,

Det fungerar inte om vi inte samarbetar. För att samarbetet ska fungera behöver vi alla veta vilka mål vi jobbar mot (Elevassistent 3).

Elevassistenter (2 och 3) uttrycker sig på liknande sätt, kring att de upplever läraren i klassen som bra och positiv. Läraren gör så att alla elevassistenter alltid känner sig delaktiga i allt de gör. Hen är bra på att planera och ge elevassistenterna information så att de kan känna sig säkra med de ska arbeta med och hen vill gärna att de ska ge hen feedback på om de vill ändra på något eller lägga till i planeringen. Elevassistent (1) tar upp att läraren gör så att elevassistenterna får vara delaktiga i planeringen. Elevassistent 1 uttrycker,

Eleverna mår bra och lär sig bättre om vi jobbar tillsammans och mot samma mål (Elevassistent 1).

5.1.3 Samverkans framgångsfaktorer för att främja lärande och utveckling

Rektorerna (3 och 4) menar att framgångsfaktorerna för en god samverkan mellan speciallärare och elevassistenter är ökad inläring och större möjlighet till social

utveckling. Speciallärare (3) säger att samsyn är viktigt, både ur elevperspektiv och ur lärandeperspektiv. Elevassistenterna (2 och 5) tar upp att det som främjar elevernas lärande och utveckling är att man har en öppen och bra dialog så att arbetet går åt samma håll. Speciallärare (2 och 3) uttrycker att de upplever samverkan mellan elevassistenterna som väldigt bra. De förtydligar att uppdraget inte enbart vilar på dem som lärare utan elevassistenterna är en stor del i arbetet med att få eleverna att komma längre i sin utveckling. Speciallärare 2 uttrycker,

Det är oerhört väsentligt med god samverkan för att eleverna ska kunna utvecklas kunskapsmässigt, man behöver en samsyn på deras lärande och utveckling (Speciallärare 2).

På ett liknande sätt uttrycker sig även biträdande rektor (1);

Det blir en riktning och progression för eleven. Samverkan borgar för en högre kvalitet och lärande för eleven. Förhoppningsvis arbetsglädje och kollegialt lärande med olika perspektiv (Biträdande rektor 1).

Speciallärare (2) berättar att om det finns tid för lärare och elevassistenter att samverka bidrar det till större förståelse för de olika arbetsrollerna. Hen påpekar att det blir lättare att gå mot samma mål och göra det tydligt vilket centralt mål de jobbar med;

Denna tid, att utbyta dessa tankar med varandra är oerhört viktigt för att få eleverna framåt och utvecklas inom målen och det centrala innehållet (Speciallärare 2).

Även speciallärare 4, gör liknande konklusioner,

Helt avgörande att vi strävar efter samma mål (Speciallärare 4).

5.2 Sammanfattning

Sammanfattningsvis framkommer det i resultatet att det inte finns en arbetsbeskrivning för alla elevassistenter. Likaså finns heller inga nedskrivna riktlinjer för hur skolledningen ska organisera en samverkan i verksamheten i den anpassade grundskolan. Det finns en obetydlig schemalagd tidszon för samverkan. Viljan att samverka finns mellan speciallärare och elevassistenter men det finns moment, till exempel dålig kommunikation och olika synsätt som kan vara

störningsmoment i utvecklingsarbetet. God samverkan är viktigt för att eleverna ska kunna utvecklas kunskapsmässigt och att det behövs en samsyn på deras lärande och utveckling. Det är av stor vikt att speciallärare och elevassistenter tar tillvara på varandras kompetenser. Slutligen framkommer det att det som är avgörande för en god samverkan är om skolledningen har en aktiv roll och prioriterar samverkan.

6 Teoretisk tolkning

För att kunna uppnå studiens syfte att belysa samverkan mellan speciallärare och elevassistenter i anpassad grundskola samt att ta reda på vilka förutsättningar och hinder som finns för samverkan mellan dessa två olika professioner, utifrån skolledningens sätt att organisera samverkan i en anpassad grundskola har vi tolkat empirin med hjälp av samverkansteorin. I den teoretiska tolkningen används följande begrepp från samverkansteorin: *organisation*, *regelverk* och *samsyn*.

6.1 Organisation

Skolledningens/organisationens sätt att organisera samverkan mellan speciallärare och elevassistenter i anpassad grundskola beslutas helt och hållet av skolledningen. I resultatredovisningen framkom att rektorerna/biträdande rektorer visar att det inte finns några direktiv eller riktlinjer från kommunen eller annan instans för samverkan utan det är upp till varje enskild rektor/biträdande rektor i verksamheten att styra utformningen. Utifrån resultatet kan vi se att det inte finns arbetsbeskrivningar för elevassistenterna på alla de anpassade grundskolorna som intervjuerna gjordes på. Arbetsbeskrivning för elevassistenterna fanns på en av de anpassade grundskolorna (bilaga 5–6). Samverkansteorin belyser att det finns olika strukturer som kan påverka möjligheten till samverkan såsom arbetstid och olika regelverk. Enligt samverkansteorin finns olika samverkansprocesser som Danermark (2005) benämner som regelverk, organisation och samsyn. Regelverket för samverkan inom anpassad grundskola är till exempel riktlinjer och mål i styrdokumentet. Danermark (2005) lyfter fram att det är organisationens/skolledningens samsyn som avgör hur samverkan kan utvecklas, det vill säga skolledningens sätt att se på olika dilemman/utmaningar som dyker upp i den anpassade grundskolan. Föreliggande studies resultat indikerar att det inte finns några nedskrivna regler/direktiv för hur en samverkan ska organiseras från skolledningen samt att det genom analys av resultaten framkommer att alla anpassade grundskolor inte har upprättat någon arbetsbeskrivning för elevassistenterna. Med stöd av samverkansteorins begrepp organisation (Danermark, 2005), kan resultatet därmed tolkas som att medarbetarna (elevassistenter och speciallärare) inom den anpassade skolan ska arbeta efter

organisationens regelverk, i detta fall ett regelverk som inte är tydligt framskrivet, i fråga om hur en samverkan ska organiseras från skolledningen sida samt vad elevassistenternas arbetsuppgifter ska innehålla i form av arbetsbeskrivningar.

6.2 Regelverk

Yttre struktur, som tid för samverkan, kan tolkas som en del av det ramverk som möjliggör, eller hindrar samverkan. Ur resultaten framkommer det att tidsbrist är en gemensam faktor. Resultatet visar att när tiden som är avsatt för samverkan mellan speciallärare och elevassistenter är 30 minuter, blir denna oftast bara 20 minuter, där personalen som samverkar dessutom ofta får gå ifrån samverkansmöten för att närvara på andra möten så som APT. Likaså visar resultatet att tid för samverkan får tas när tillfälle ges som till exempel vid fruktstunder och på raster. Den teoretiska tolkningen utifrån samverkansteorin (Danermark, 2005) indikerar att samverkan är ett långsiktigt arbete som kräver förändring samt att samverkan upptar mycket tid, när samverkansprocessen börjat så vet vi inte alltid hur det slutgiltiga resultatet kommer att bli. Resultatet visar att tid är en bristvara i hur samverkan är organiserad i den anpassade grundskolan. Danermark (2005) menar att en lyckad samverkan är ett arbete som kräver att tid läggs på samverkansprocessen och att det behöver utarbetas över lång tid.

Skolledningen, är den som utifrån skolans hierarki fastställer ramar och regler för samverkan. I resultatet blir det tydligt att skolledningen inte prioriterar samverkan samt att det är önskvärt att samverkan ska organiseras på ett annat sätt. Det framkommer också från rektorerna att det inte finns några hinder för samverkan utan begränsningarna sätter rektorerna/biträdande rektorerna själv upp. Danermark (2005) belyser att samverkan är en social företeelse som ställer krav på samspel mellan människor som arbetar i olika professioner med olika arbetsuppgifter. Likaså tar Danermark (2005) upp att i tanken om samverkan finns också begreppet att gränser måste överskridas. Samverkansteorin lyfter fram att ett gränsöverskridande behövs i tankarna kring hur en god samverkan ska bli av samt att det måste ställas krav på människor som arbetar i olika professioner.

Resultatet indikerar att i kommunikationen kan det finnas svårigheter och ibland kan svårigheterna skapas av respektive yrkespositioner där personalen har olika samsyn och elevsyn. I resultatet syns att vissa elevassistenter är oerfarna och utbildade och att somliga elevassistenter inte har något intresse för att samverka samt att några inte heller har en arbetsbeskrivning att följa. Ur teoretisk utgångspunkt så menar Danermark (2005) att inom organisationer där människor arbetar existerar en annorlunda form av samverkan eftersom det finns olika sätt att definiera, förklara och åtgärda ett problem/dilemma eftersom olika människor har olika tankar, känslor och åsikter. Detta kan leda till att samverkan kan få olika utgångar. Resultatet pekar på att kommunikationen brister och personalen inte har samsyn. Samverkansteorin indikerar att yttre regelverk styr, då en organisation med människor kan te sig annorlunda eftersom människorna har egna tankar, känslor och åsikter som kan ta samverkan i olika riktningar.

Utifrån resultatet framkommer det att speciallärarna har en god inställning till samverkan med elevassistenterna, att speciallärarna har en bra planering, att det finns en öppen dialog i arbetslaget samt en ambition att visa varandra respekt och se varandras tillgångar och en vilja att samarbeta. I samverkansteorin belyser Danermark (2005) att samverkan innebär att personer arbetar åt ett gemensamt mål med ett definierat syfte och mål. Sett ur samverkansteori kan resultatet i föreliggande examensarbete tolkas som att med en god inställning till samverkan mellan speciallärare och elevassistent finns möjligheterna till en god samverkan. En god samverkan kan vara på väg att utvecklas inom de anpassade skolformerna eftersom resultaten visar att professionerna har en vilja att samverka. En öppen dialog och respekt kan göra professionerna villiga att se varandras tillgångar.

Resultatet indikerar att elevassistenterna behöver gå fortbildning så att de får en större insikt i sin yrkesroll och att arbetslagen behöver få gemensamma studiedagar, då de ingår i ett gemensamt sammanhang, där arbetslaget behöver få en vi-känsla. Resultatet indikerar också att elevassistenter behöver få möjlighet att lämna tankar och synpunkter till kommande möten om situationen på arbetsplatsen inte medger att de kan närvara. Likaså visar resultatet att viljan att axla ett ansvar ökar om personalen får vara delaktiga, vilket kan leda till att de vill ta ännu mer ansvar.

Utifrån resultatet syns meningar om det finns tid för samverkan så bidrar det till större förståelse för de olika arbetsrollerna i arbetslaget. Det blir lättare att arbeta mot samma mål när det blir tydligt vilket centralt mål elevassistenterna jobbar mot. Resultatet visade också att elevassistenternas upplevelse av speciallärares attityd och kompetens har betydelse.

Genom samverkansteorin ser Danermark (2005) att man som samverkanspartner i detta fall speciallärare och elevassistent är skolad utifrån olika regelverk vilket också innebär att tala olika språk då varje yrkeskategori utvecklar sina olika begrepp. I en samverkansprocess är det av stor vikt att parterna hjälps åt att förklara och sätta ord på betydelsen av dessa begrepp så att parterna kan mötas över gränserna mot en samverkan för sitt uppsatta mål (Danermark, 2005). Utifrån samverkansteorin går det att uttolka att olika yrkeskategorier, kan ha olika traditioner och krav på engagemang och kvalitet i utförandet. Speciallärares och elevassistenters skilda kunskapsstraditioner i form av krav på utbildning medför att de olika professionerna uttrycker sig efter olika begrepp. Härmed blir det avgörande för speciallärare och elevassistenter att hjälpas åt att sätta ord på yrkesspecifika begrepp för att professionerna ska kunna mötas i en samverkan mot gemensamma mål.

6.3 Samsyn

Resultatet indikerar att samsyn mellan speciallärare och elevassistenter är väsentlig för att eleverna ska kunna utvecklas kunskapsmässigt, varmed samsyn blir avgörande faktor för elevernas förutsättningar för lärande och utveckling. Resultatet kan, utifrån samverkansteorin tolkas som att samverkansstiden ger parterna möjlighet att utbyta tankar med varandra vilket är oerhört viktigt för att få eleverna framåt och därmed ge dem möjlighet att utvecklas inom målen och det centrala innehållet. Likaså visar resultatet att klassrummet möjliggör individualisering och förstärkt kompetens i arbetet med eleverna samt att det är helt avgörande att personalen strävar mot samma mål. Samverkan och samsyn, borgar för en högre kvalitet och lärande för eleverna samt en arbetsglädje och kollegialt lärande med olika perspektiv för personalen. Teorin tolkas enligt Danermark (2005) som att det största ansvaret för att skapa grundläggande förutsättningar för en

fungerande samverkan inte ligger på de professionella, i detta fall speciallärare och elevassistent utan på ledningen.

Enligt samverkansteorin (Danermark, 2005) är ledningens insatser avgörande för i stort sett hela verksamheten. I denna studie är ledningen rektorn i den anpassade grundskolan. I ett samverkansprojekt där flera olika professioner samverkar är kompetens en annan viktig komponent. Samverkansteorin tydliggör att ledningen behöver inta en aktiv roll för att kunna möjliggöra parternas gemensamma synsätt. Danermark (2005) beskriver att synsätt kan jämföras med begreppet samsyn eftersom dessa båda dessa begrepp vidrör samverkan. Där olika yrkesgrupper deltar vilket kan föra med sig olika förklaringsmodeller och olika sätt att angripa ett problem/dilemma vilket ställer krav på att de berörda har en någorlunda lika syn på vad som behöver göras för att åtgärda eller förbättra en situation. Resultatet i föreliggande examensarbete talar tillsammans med den teoretiska tolkningen för att en god samverkan gynnar eleverna utveckling och lärande, där det är avgörande om professionerna har samma syn/samsyn och strävar åt samma mål. Det som också framkommer i tolkningen av resultatet är att det är betydelsefullt att ta tillvara de olika professionernas utgångslägen. Olika yrkesgrupper kan ha olika sätt att förklara de utgångspunkter som finns i början av en samverkan, men varefter samverkan utvecklas blir det relevant att professionerna utvecklar någorlunda samsyn i ärendet. Danermark (2005) belyser att det inte är professionerna i sig som skapar de grundläggande förutsättningar för en god samverkan, utan att det är verksamhetens ledning, i detta fall skolledningen inom den anpassade grundskolan som skapar de grundläggande förutsättningarna för en god samverkan mellan speciallärare och elevassistenterna.

6.4 Sammanfattning

Den teoretiska tolkningen av resultatet visar att Danermarks (2005) begrepp organisation, regelverk och samsyn, kan användas för att belysa avgörande aspekter av hinder och möjligheter för samverkan mellan speciallärare och elevassistenter i den anpassade grundskolan. Där den anpassade grundskolans *organisation* möjliggör, eller begränsar möjligheten för samverkan utifrån skolledningens direktiv och beslut. Även *regelverket* är en stark påverkansfaktor,

då regler och riktlinjer avgör professionernas kompetens, ansvar och befogenheter. Slutligen visar tolkningen att *samsyn* kan liknas vid en målbild för samverkan, då denna kan möjliggöras genom att skolläring avsätter tid för ömsesidig reflektion och utbyte mellan professionerna.

7 Diskussion

I detta kapitel diskuterar vi på vilket sätt studies syfte blev uppfyllt, genom att utgå ifrån slutsatserna. Vi presenterar metoddiskussion, resultatdiskussion, studiens implikationer samt fortsatt forskning.

7.1 Metoddiskussion

Vi använde oss av intervjuer som metod för vi tyckte det blev mindre omfattande än att lämna ut enkäter. Hade vi haft mer tid och använt oss av en kvantitativ metod hade enkäter varit ett bättre alternativ. Fördelen med ett stort antal enkäter är att vi kunde nå fler skolor och personer. Hade någon enstaka informant hoppat av hade det inte gjort så mycket för resultatet, men hoppar många av blir bortfallet stort och tillförlitligheten sämre (Bryman, 2018). Vid intervjuer är det bra att ha några personer i reserv som kan ställa upp med kort varsel om någon av de första utvalda skulle hoppa av. Vi hade en intervjuperson som hoppade av och vi fick lägga tid på att hitta en ny. När vi intervjuade fanns det möjlighet att ställa följdfrågor, vilket inte är möjligt vid enkäter. Genom interaktion och kommunikation kunde vi komma åt kunskap om människor och föremål på ett mer ingående sätt (Stukát, 2011). Den kvalitativa intervjumetoden ger möjlighet till djupare svar från intervjupersonerna jämfört med en kvantitativ metod och gör att vi kan fokusera på de tillfrågades åsikter, attityder och tankar kring det som undersöks (Bryman, 2018). Vi anser att semistrukturerade intervjuer fungerade bra för att vi kunde ställa våra frågor i den ordning som vi önskade.

Under rekryteringen av informanter till våra intervjuer insåg vi att det inte finns så många utbildade speciallärare med specialisering mot intellektuell funktionsnedsättning ute på skolorna. Bristen på informanter med den specifika behörigheten begränsade urvalet, och vi intervjuade därmed enbart fyra behöriga speciallärare. Det finns många obehöriga som arbetar på de anpassade grundskolorna. Enligt Skolverket (2018) var 15 procent av lärarna i grundsärskolan och 20 procent i gymnasiesärskolan behöriga att undervisa läsåret 2016/2017. För att vara behörig att bedriva undervisning i en anpassad grundskolas olika delar

krävs en behörighetsgivande lärar- eller förskolläraexamen och en speciallärarexamen (SFS 2017:1111).

7.2 Resultatdiskussion

7.2.1 Arbetsbeskrivning och riktlinjer för samverkan mellan speciallärare och elevassistenter

I den anpassade grundskolan är samverkan en självklar del av den dagliga verksamheten men genom genomförande och analys av intervjuer med verksamma inom skolformen fann vi att förutsättningarna för samverkan kan se mycket olika ut. I de anpassade grundskolor som fanns representerade i vårt material är slutsatsen av resultatet att en arbetsbeskrivning (bilaga 5–6) för elevassistenter endast fanns på en av de i studien inkluderade anpassade grundskolorna. Lindqvist m.fl. (2020) nämner att det inte finns några internationella bestämmelser angående elevassistenters funktion i skolan eller krav på att elevassistenter ska ha viss utbildning eller viss kompetens för att utföra sina arbetsuppgifter. Elevassistentens roll beskrivs som en del i att möjliggöra skolarbetet för elever i behov av särskilt stöd (Wallerstedt, 2014). Östlund m.fl., (2021) tar upp att elevassistenterna behöver ha relativt stora pedagogiska kunskaper med små möjligheter till kompetensutveckling och handledning likaså tar författarna upp att av elevassistenten förväntas det att hen assisterar elever vid kunskapsinhämtning, vid omsorgssituationer och i sociala sammanhang. Vi kan utläsa i både tidigare forskning, (Lindqvist m.fl. 2020) och i studiens resultat som tar upp att elevassistenterna inte har några krav på utbildning och att de bör ha pedagogiska kunskaper för att kunna ha en stödjande roll för elever i behov av särskilt stöd. Devlin (2008) skriver att elevassistenter representerar en viktig och växande skara av personal som används för att ge stöd till elever med inlärningssvårigheter i inkluderande miljöer. Författaren menar att en tydlighet för arbetets ramar bör finnas såsom arbetsbeskrivning för elevassistenterna. Vi anser att det är en form av dold plan för hur en så stor yrkesgrupp som elevassistenter ska bedriva sitt yrke på för att inte bli omnämnd någonstans i skollagen (SFS 2010:800) och det finns heller inga krav eller något nedskrivet kring vad elevassistenternas arbetsuppgifter bör innehålla, något som känns väldigt oprofessionellt när elevassistenterna som

yrkeskategori är så pass stor. En viktig del för att kunna bedriva verksamhet i den anpassade grundskolan skulle kunna vara att elevassistenternas arbetsuppgifter ska definieras i en arbetsbeskrivning. Gadler (2011) lyfter att de arbetsuppgifter som elevassistenterna deltar i till största del är omsorgssituationer men att fler pedagogiska uppgifter börjar komma in i elevassistenternas arbetsuppgifter. Berthén (2007) lyfte även att elevassistentens anställningsavtal i princip inte omfattar annat än det direkta arbetet med eleverna. Takala (2007) tar upp hur elevassistenter arbetar i Finland. Elevassistenterna i den finska motsvarigheten till den svenska träningskolan ägnar mer tid åt att hjälpa läraren, samtidigt lyfter Takala (2007) att samverkan mellan professionerna även behöver utvecklas i den finska motsvarigheten till träningskolan.

Utifrån två av de punkter som sammanfattades i resultatpresentationen; att det inte finns några nedskrivna riktlinjer om hur rektorn ska organisera en samverkan samt att elevassistenter inte har en arbetsbeskrivning, kan vi dra paralleller till att det inte finns några styrdokument bakom som talar om hur en samverkan ska organiseras eller vad en elevassistent har för arbetsuppgifter. Samtidigt lyfter examensmålen för speciallärare med inriktning mot intellektuell funktionsnedsättning, under punkten värderingsförmåga och förhållningssätt, att för att erhålla speciallärarexamen ska studenten visa insikt om betydelsen av samarbete och samverkan med andra skolformer och yrkesgrupper (SFS 2017:1111). Samverkan är något Skolverket behöver utveckla och utarbeta riktlinjer kring utifrån skolutveckling då vår studie pekar på hur viktig samverkan är för att alla barn och elever i skolan och fritidshemmet ska nå så långt som möjligt utifrån sina egna förutsättningar enligt utbildningens mål. Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor och rektorn ska arbeta med skolutveckling. Det är en rektor som beslutar om utformandet av organisationen inom sin verksamhet samt fördelar resurser inom sin organisation utefter elevernas olika förutsättningar och behov (SFS 2010:800, 2018:608).

Det framkommer inte hur verksamheten ska ledas utan det är upp till varje rektor att fördela arbetet. Det innebär att rektorn i den anpassade grundskolan bör ha en god förståelse för vad denna elevkategori har för behov. Likaså behöver rektorn

förstå att speciallärares och elevassistentens har olika förutsättningar för att få till en god samverkan i en verksamhet där viktiga komponenter är bland annat rektorns fördelning av samverkanstid och att rektor förklarar för sin personal vad man ska göra på sin samverkanstid. Det vill säga utveckling av elevernas kunskap och lärande (SFS 2010:800).

7.2.2 Tidsbrist och obefintlig schemalagd samverkanstid

Något som är återkommande vid alla intervjuer, oberoende av profession, är brist på tid för samverkan. Östlund m.fl., (2021) skriver att det är viktigt att speciallärare och elevassistenter arbetar tillsammans för att uppnå gemensamma mål. För att detta ska bli möjligt behöver arbetslaget få tid avsatt för handledning, diskussion, planering och utvärdering menar författarna vidare.

Tidsbrist är det som framkommer i störst utsträckning gällande samverkan och det är det som vi tydligt ser att skolledningen behöver se över och prioritera för att en fungerande samverkan ska kunna uppnås. Även Danermark (2005) belyser samverkansprocessen som en tidskrävande process som sträcker sig över lång tid framåt. Ur resultaten framkommer det att tidsbrist är en återkommandefaktor, vilket även framkommer i forskning från Finland, där Takala (2007) poängterar problematiken kring att det inte finns någon given tid för planering mellan lärare och elevassistent.

Samverkanstiden varierar mellan olika skolor och inom samma skola. Det finns inga riktlinjer för hur mycket eller lite tid som ska avsättas till samverkan mellan speciallärare och elevassistenter visar vår studie. I resultatet framkommer det 30, 60 och 90 minuter i veckan.

Resultatet visar att en samverkan som är avsatt till 30 minuter mellan speciallärare och elevassistenter oftast bara blir 20 minuter och personalen får gå ifrån samverkansmöten för att närvara på APT och andra möten. Likaså visar resultatet att tid för samverkan får tas när tillfälle ges som till exempel vid fruktstunder och på raster. Östlund m.fl., (2021) nämner att "prat över huvudet" på eleverna förekommer för att speciallärare och elevassistenter ska få fram det som behövs i kommunikationen kring samarbete. Nilholm och Göransson (2013) lyfter att

speciallärarna saknar tillräcklig planeringstid med elevassistenterna. Detta medför att den professionella utvecklingen av både speciallärare och elevassistenter är i fara (Nilholm & Göransson, 2013). På en arbetsplats inträffar vardagliga interaktioner inom och mellan olika yrkesgrupper, till exempel mellan olika elevassistenter. När samarbete mellan olika parter krävs, men dessa inte har tid att planera strategier för undervisningen och utvärdering uppstår brister och svårigheter. Brist på tid för samarbete utgör ett hot mot speciallärares professionella utveckling (Nilholm & Göransson, 2013). Berthén (2007) menar att elevassistenterna ofta följer eleverna till fritidshemmet efter skoldagens slut och fortsätter sitt arbete där. Detta innebär att elevassistenterna inte deltar i planeringsmöten. Östlund m.fl., (2021) nämner också att tidsbristen sätter gränser för hur samarbetet mellan de två professionerna fungerar och kopplar det till att det är en fråga för skolans ledning att arbeta med.

7.2.3 Viljan att samverka finns mellan elevassistenter och speciallärare för att främja elevernas utveckling och lärande

Viljan att samverka finns mellan speciallärare och elevassistenter men det finns moment, till exempel dålig kommunikation och olika synsätt som kan vara störningsmoment. Speciallärarna i vår studie menar att det är av yttersta vikt att kommunikationen är välfungerande i arbetslaget. Resultatet visar att i kommunikationen kan det finnas svårigheter och ibland kan svårigheterna skapas av respektive yrkespositioner där personalen har bristfällig samsyn och ingen gemensam elevsyn. Jones (2012) menar att dålig kommunikation är ett av de största hindren i verksamheten. Om det ska bli en samverkan så måste specialläraren och elevassistenten ha en mycket god kommunikation, menar författaren. Både Hedegaard-Sörensen och Langer (2012) och Nilholm och Göransson (2013) betonar att en god kommunikation mellan professionerna är ett grundläggande område som måste fungera i en arbetsgrupp. Liljegren (2001) nämner också att brister i samverkan och helhetssyn medför att svårigheterna blir alltmer komplicerade för de utsatta eleverna. För dessa elever som redan har en ökad sårbarhet är det än viktigare att det byggs upp en positiv samverkan mellan personalen som möter eleverna regelbundet, med tydligt åtskilda ansvarsområden, menar författaren. Danermark menar (2005) att i organisationer där människor

arbetar så existerar en annorlunda form av samverkan eftersom det finns olika sätt att definiera, förklara och åtgärda ett problem/dilemma eftersom olika människor har olika tankar, känslor och åsikter. Detta kan leda till att samverkan kan få olika utgångar, menar författaren.

Utifrån informanternas utsagor framkommer att speciallärarna är positivt inställda till samverkan med elevassistenterna, och att det finns en öppen dialog i arbetslaget samt en ambition om att visa varandra respekt och se varandras tillgångar. Nilholm och Göransson (2013) tar upp betydelsen av gott samarbete mellan olika yrken och god personkemi för att verksamheten ska fungera på bästa sätt. I teorin belyser Danermark (2005) att samverkan innebär att personer arbetar åt ett gemensamt mål med ett definierat syfte.

Resultatet visar att god samverkan är väsentlig för att eleverna ska kunna utvecklas kunskapsmässigt och att det behövs en samsyn på deras lärande och utveckling. Morrison och Gleddie (2019) skriver om vikten av att elevassistenter och speciallärare bygger upp en samlärandestrategi för undervisning och planering av verksamheten för att underlätta för elever med funktionsnedsättning. För att samarbetet ska fungera behöver alla veta vilka mål de jobbar mot, anser författarna. Gadler (2011) skriver om kunskap, likvärdig utbildning för alla elever även för elever i behov av särskilt stöd, där det pekas på att elevassistenter är den yrkeskategori som är många till antalet i den anpassade grundskolan. Författaren menar också att de arbetsuppgifter som elevassistenterna deltar i till största del är omsorgssituationer men att fler pedagogiska uppgifter börjar ingå i elevassistenternas arbetsuppgifter. I resultatet syns det att samverkantiden ger möjlighet att utbyta tankar med varandra, vilket är viktigt för att få eleverna framåt och utvecklas inom målen och det centrala innehållet. Stahmer m.fl., (2015) tar upp att samverkan kan stärka elevernas självförtroende och samhörighetskänsla, vilket har en påtaglig inverkan på deras lärande. Hedegaard-Sörensen och Langer (2012) betonar även vikten av nära samarbete mellan speciallärare och elevassistenter för att undervisningen ska fungera på bästa möjliga sätt. Eleverna mår bra och lär sig bättre om personalen arbetar tillsammans och mot samma mål, menar författarna. Devlin (2008) lyfter vikten av att vara ett bra team där konstruktiva diskussioner

kan få leva genom regelbundna möten mellan speciallärare och elevassistenter och där positiv återkoppling utmynnar i goda resultat för eleverna. Det som gynnar eleven är om det finns en god samverkan vilket kan leda till ökad inläring och större möjlighet till social utveckling. Liljegren (2001) poängterar att en fungerande samverkan i och utanför klassrummet möjliggör individualisering och förstärkt kompetens i arbetet med eleverna och en gemensam samsyn ur både elevperspektiv och inom lärande. Vidare menar författaren att om det finns brister i samverkan och helhetssyn kan svårigheterna bli mer och mer komplicerade för de utsatta eleverna. Det som främjar elevernas lärande och utveckling är att personalen har en öppen och bra dialog så att arbetet utmynnar i samma riktning, menar författaren. Att uppdraget inte enbart vilar på specialläraren utan elevassistenterna är en stor del i arbetet med att få eleverna att komma längre i sin utveckling. Samverkan borgar för en högre kvalitet och lärande för eleverna samt en arbetsglädje och kollegialt lärande med olika perspektiv för personalen, menar biträdande rektor (1). Stahmer m.fl., (2015) anser att undervisning i samverkan ökar helhetsbilden över elevernas skolsituation, samordning och förbättring kring stödinsatser och en ökad förmåga att genomföra förändringar samt ökar möjligheterna för kollegialt lärande. Resultatet indikerar att elevassistenterna kan ge specialläraren återkoppling på lektioner och planering. Danermark (2005) lyfter genom begreppet organisation fram att det största ansvaret för att skapa grundläggande förutsättningar för en fungerande samverkan inte ligger på de professionella, i detta fall speciallärare och elevassistent utan på ledningen.

7.2.4 Elevassistenters och speciallärares olika kompetenser

Ur resultatet framkommer det att elevassistenterna behöver få fortbildning så att de får en större insikt i sin yrkesroll och att arbetslagen behöver få gemensamma studiedagar så att de ingår i ett gemensamt sammanhang samt att arbetslaget får en vi-känsla. Morrison och Gleddie (2019) tar upp att det kan vara svårt för speciallärare och elevassistenter att arbeta som ett team för att göra det bästa för elevernas undervisning och lärande. Författarna menar också att det finns olika aspekter att tänka på och arbeta efter för att nå framgång som ett team så som att bygga upp en relation tillsammans, lära av varandras erfarenheter, sätta upp mål, planera för och diskutera elever samt att få tid till planering. Resultatet visar också

att elevassistenter behöver få möjlighet att lämna tankar och synpunkter till de möten som de ej kan närvara på. Likaså visar resultatet att ansvaret ökar om personalen får vara delaktiga. Det skulle kunna leda till att elevassistenter vill ta mer ansvar. Giangreco (2010) nämner att för att tydliggöra elevassistenternas roller måste denna först klargöras vad gäller lärares respektive speciallärares roller och samspelet mellan dem. Utifrån resultatet syns meningar att om det finns tid för samverkan så bidrar det till större förståelse för de olika arbetsrollerna i arbetslaget. Likaså syns det i resultatet att det blir lättare att arbeta mot samma mål och göra det tydligt vilket centralt mål de jobbar mot och att specialläraren är positiv. Resultatet visar också att specialläraren tillåter att elevassistenter känner sig delaktiga i allt de gör tillsammans samt att elevassistenterna får vara delaktiga i planeringen. Östlund m.fl., (2021) menar att diskussioner om planering går före diskussioner om lärande och bedömning under den tid som speciallärare och elevassistenter får tid att träffas för samarbete. Danermark (2005) tar upp att man som samverkanspartner i detta fall speciallärare och elevassistent är skolad i olika kunskapstraditioner vilket också kan innebära att parterna i sin profession talar olika språk där varje yrkeskategori utvecklar sina olika begrepp. I en samverkansprocess är det av stor vikt att parterna hjälps åt att förklara och sätta ord på betydelsen av dessa begrepp så de lättare kan mötas över gränserna mot en samverkan för sitt uppsatta mål, menar författaren. Devlin (2008) menar att elevassistenternas roll måste klargöras för en ökad delaktighet men också att det är viktigt att bygga upp en relation tillsammans, lära av varandras erfarenheter. Utifrån begreppet regelverk (Danermark, 2005) kan resultatet tolkas som om att speciallärare och elevassistenter har en skild kunskapstradition i form av krav på utbildning där det automatiskt blir att professionerna uttrycker sig efter olika begrepp och då är det av vikt att speciallärare och elevassistenter hjälps åt att sätta ord på dessa olika begrepp för att professionerna ska kunna mötas i en samverkan mot gemensamma mål (Danermark, 2005). Det som också framkommer både i resultat och i teorin är att det är av vikt att ta tillvara varandras kompetenser. Detta är något som Devlin (2008) även tar upp, där olika yrkesgrupper kan ha olika sätt att förklara de utgångspunkter som finns i en början av en samverkan då är det av vikt att professionerna har en någorlunda samsyn i ärendet.

7.2.5 Skolledningens prioritering för samverkan

Danermark (2005) tar upp i samverkansteori att det inte är professionerna, som i vårt fall är speciallärare och elevassistent som skapar grundläggande förutsättningar för en god samverkan. De grundläggande förutsättningarna är något som verksamhetens ledning avgör, i detta fall så är det skolledningen inom den anpassade grundskolan som skapar de grundläggande förutsättningarna för en god samverkan mellan speciallärare och elevassistenterna.

Resultatet av intervjuvaren från rektorerna/biträdande rektorer överensstämmer med forskning av Hansen (1999), som belyser att det inte finns några direktiv eller riktlinjer från kommunen eller annan instans för samverkan utan det är upp till varje enskild rektor/biträdande rektor i verksamheten att styra utformningen. Hinder och möjligheter för samverkan kan tolkas utifrån Danermarks (2005) begrepp regelverk, organisation och samsyn. Regelverket för samverkan inom anpassad grundskola är till exempel nedskrivna riktlinjer, mål i styrdokument och skollagen (SFS 2010:800). I skollagen (SFS 2010:800) står det nedskrivet vad en samverkan ska bestå av samt att organisationen i anpassad grundskola bestående av skolledningen, i detta fall rektorer och biträdande rektorer. Det är organisationens/skolledningens samsyn enligt Danermark (2005) som avgör hur en samverkan ska arbetas med. Det vill säga skolledningens sätt att se på olika dilemman/utmaningar som dyker upp i den anpassade skolan. Resultaten och tidigare forskning, Hansen (1999) och Devlin (2008), visar på att det inte finns några nedskrivna regler/direktiv för hur en samverkan ska organiseras från skolledningen. Teorin ger stöd för att den anpassade skolan ska arbeta efter ett regelverk, i detta fall ett regelverk som inte finns i fråga om hur en samverkan ska organiseras från skolledningens sida.

I resultatet framkommer det att skolledningen inte prioriterar samverkan samt att det är önskvärt att samverkan ska organiseras på ett annat sätt. Det framkommer också från rektorerna att det inte finns några hinder för samverkan utan begränsningarna sätter rektorerna/biträdande rektorerna själva upp.

7.3 Studiens implikationer

Resultatets användbarhet för oss som blivande speciallärare med inriktning mot intellektuell funktionsnedsättning i en anpassad grundskola är att tänka på och lyfta vikten av en god och öppen kommunikationen i arbetslaget, vilket främjar lärande och utveckling för elever med IF i anpassad grundskola. Det som framkommer och som berör oss speciallärare, men inget som vi kan påverka, det är hur organisationen/skolledningen ser på samverkan och hur organisationen/skolledningen väljer att prioritera samverkan. Tiden är en viktig aspekt, för tidsbrist är det som vi ser som den mest förekommande anledningen till att det är svårt att genomföra en god samverkan. Utifrån studiens resultat ser vi att som speciallärare kan vi önska att det kommer att finnas någon form av utbildningskrav för elevassistenter i framtiden, så att skillnaden i utbildningsgrad mellan speciallärare och elevassistenter minskar. Att anställa utbildad personal kan stärka arbetslaget och ge en gemensam samsyn som i vidare perspektiv ger en bättre samverkan i arbetslaget. Det vore önskvärt om utbildad personal har gått barn- och fritidsprogrammet med inriktning barnskötare/elevassistent eller läst utbildningen på till exempel Komvux och har en yrkesexamen.

7.4 Fortsatt forskning

Vad gäller framtida forskning så finns det en del att utveckla inom området samverkan. Det saknas mycket arbete i fråga om samverkan ute i våra verksamheter, det ser vi som ett utvecklingsområde. Kan vi hjälpas åt i de olika professionerna kommer vi alltid att nå längre både i vår professionsutveckling och med elevernas utveckling och lärande. Finns det tydliga riktlinjer för samverkan med tydligt syfte och mål så samverkan blir prioriterad då kommer det att leda till flera positiva effekter både för elevers och personal trivsel och välmående men också för elevernas kunskapsutveckling.

Speciallärarprofessionen och elevassistentprofessionen behöver stärkas ännu mer så dessa professioner benämns i våra styrdokument till exempel i skollagen om vad våra arbetsuppgifter tydligt ska innehålla och inom vilken målgrupp vi är behöriga att undervisa och arbeta med. Göransson m.fl., (2015) tar upp att regeringen genom revidering av skollagen kan specificera yrken och ge dem legitimitet.

Det vore intressant att studera hur organisationen/skolledningen fördelar samverkanstid på ett större nationellt plan i de anpassade grundskolorna i Sverige samt undersöka hur vanligt förekommande det är att elevassistenter har en arbetsbeskrivning.

Det hade även varit givande att göra om denna studie och tolka den med den relationella teorin som teoretisk utgångspunkt eftersom specialläraren hela tiden samspelar med andra professioner.

Referenser

Andersson, L & Östlund, D. (2020). *Speciallärare i Särskolan: en profession i gränslandet mellan policy och praktik*. Kristianstad Press.

Berthén, D. (2007). *Förberedelse för särskildhet: Särskolans pedagogiska arbete i ett verksamhetsteoretiskt perspektiv*. [Doktorsavhandling, Karlstads universitet].

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (Tredje upplagan). Liber.

Danermark, B. (2005). *Samverkan – himmel eller helvete? En bok om svåra konsten att samverka*. Gleerups.

Davidsson, L & Gustavsson, S. (2021). Samverkan för lärande. J, Wåger & D, Östlund (Red). *Hållbart meningsfullt lärande. Undervisning för elever med intellektuell funktionsnedsättning*. Studentlitteratur.

Devlin, P. (2008). Create effective teachers – paraprofessional teams. *Sage journals*. <https://doi.org/10.1177/1053451208318874>

Fejes, A., & Thornberg, R. (2019). *Handbok i kvalitativ analys*. Liber.

Gadler, U. (2011) *En skola för alla – gäller det alla?*

www.divaportal.org/smash/get/diva2:412729/FULLTEXT02.pdf

Giangreco, M. (2010). Utilization of teacher assistants in inclusive schools: is it the kind of help that helping is all about?. *European Journal of Special Needs Education*, 25(4), 341-345. <https://doi.org/10.1080/08856257.2010.513537>

Gummesson, M., Flising, G., Qvarsell, B., & Wener, I-L. (1992). *Samverkan för utveckling i skola och barnomsorg*. Allmänna förlaget.

Göransson, K., Lindqvist, G., Klang, N., Magnusson, G., & Nilholm, C. (2015). *Speciella yrken? Specialpedagogers och speciallärares arbete och utbildning. En enkätstudie*. Forskningsrapport 2015:13. Karlstad University Studies.

Hansen, M. (1999). *Yrkeskulturer i möte: läraren, fritidspedagogen och samverkan*. [Doktorsavhandling, Göteborgs universitet].

Hedegaard-Sörensen, L., Langager, S. (2015). *Samarbejdets kunst: - Arbejdsfællesskaber og samarbejdsrelationer på specialskoler*. Aarhus Universitet. [Samarbejdets kunst: - Arbejdsfællesskaber og samarbejdsrelationer på specialskoler | AU Library Scholarly Publishing Services](#).

Jones, B. A. (2012). Fostering Collaboration in Inclusive Settings: The Special Education Students at a Glance Approach. *Intervention in School and Clinic*, 47(5), 297–306. <https://doi.org/10.1177/1053451211430113>

Karlsudd, P. (1999). *Särskolebarn i integrerad skolbarnsomsorg*. [Doktorsavhandling, Pedagogik].

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (tredje reviderade upplagan). Studentlitteratur.

Liljegren, B. (2001). *Samspel för förändring: En konsultationsmodell för arbete med elever i svårigheter*. [Doktorsavhandling, Lunds universitet].

Lillvist, A. & Wilder, J. (2017). *Barns övergångar förskola, förskoleklass, fritidshem, grundsärskola och grundskola*. Studentlitteratur.

Lindberg, K. (2009). *Samverkan*. Liber.

Lindqvist, H., Östergren, R. och Holme, L. (2020). Elevassistenter i skolan – en forskningsöversikt. *PEDAGOGISK FORSKNING I SVERIGE VOL 25 NO 2-3*. <https://doi.org/10.15626/pfs25.0203.06>

Läroplan för grundsärskolan, (2022). *Lgrsär 22*. Skolverket.

Löwstedt, J. (2022). Skolledning- några utgångspunkter. J, Löwstedt (Red). *SKOLLEDNING. Scener från den organiserade vardagen*. Studentlitteratur.

Morrison, H J., Gleddie, D (2019). Playing on the Same Team: Collaboration between Teachers and Educational Assistants for Inclusive Physical Education.

Journal of Physical Education, Recreation & Dance.

<https://doi.org/10.1080/07303084.2019.1644257>

Nilholm, C., Göransson, K. (2013). *Inkluderande undervisning – vad kan man lära av forskningen?*. [Forsknings- och utvecklingsrapport om Inkluderande undervisning, Malmö högskola/Mälardalens högskola, Specialpedagogiska skolmyndigheten]. [FULLTEXT01.pdf \(diva-portal.org\)](#).

Nordström-Lytz, R. (2017). Relationell pedagogik som närvaro. *Pedagogisk Forskning i Sverige* Årg 22, Nr 3-4. [LnuOpen | Pedagogisk forskning i Sverige](#).

SFS 2010:800, *Skollag*. (2010). Utbildningsdepartementet.

SFS 2011:186, *Förordning om ändring i förordningen*. (2011). Utbildningsdepartementet.

SFS 2017:1111, *Förordning om ändring i högskoleförordningen*. (2017). Utbildningsdepartementet.

SFS 2018:608, *Lag om ändring i skollagen*. (2018). Utbildningsdepartementet.

Skolinspektionen, (2022). *Skolinspektionen - Undervisningen i grundsärskolan*.

Skolverket, (2022). *Elever med funktionsnedsättning*.

Skolverket, (2023a). *Läraryrket och förskollärayrket - Legitimation och krav för att få undervisa*.

Skolverket, (2023b). *Aktuella regeländringar - Skolverket*.

Specialpedagogiska skolmyndigheten, (2023). *Intellektuell funktionsnedsättning*.

Stahmer, A., Rieth, S., Lee, E., Reisinger, E., Mandell, D., Connell, J. (2014). Training teachers to use evidence based practices for autism: Examining procedural implementation fidelity. *Psychology in the Schools*, Volym 52. <https://doi.org/10.1002/pits.21815>

Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. (2. uppl.) Studentlitteratur.

Takala, M. (2007). The work of classroom assistant in special and mainstream education in Finland. *Journal of Research in Special Educational Needs*.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-8578.2007.00453.x>

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet.

Wallerstedt, H. (2014). *Att arbeta som elevassistent*. Natur & Kultur.

Östlund, D. (2017). *Elevassistenter: En möjlighet eller ett hinder för elevers inkludering och delaktighet*. Kristianstad Press. [Festskrift til nettet.pdf \(diva-portal.org\)](#).

Östlund, D., Barow, T., Dahlberg, K & Johansson, A. (2021). In between special needs teachers and students: paraprofessionals work in selfcontained classrooms for students with intellectual disabilities in Sweden. *European Journal of Special Needs Education*. <https://doi.org/10.1080/08856257.2021.1901370>

Östlund, M. (2022). Speciallärares handledande roll i utbildning för elever med IF. J. Wilder & D. Östlund (Red). *Specialpedagogik i pedagogiskt arbete*. Studentlitteratur.

Bilagor

Nedan följer våra bilagor till examensarbetet.

Bilaga 1

Intervjufrågor ställda till biträdande rektor och rektor på en anpassad grundskola

1. Hur skulle du beskriva samverkan mellan speciallärare och elevassistenter i klassen med elever i anpassad grundskola?
2. Vad tycker du är viktigt för att samverkan ska fungera mellan de två olika professionerna?
3. Vilka vinster ser du för elevers utveckling och lärande vid god samverkan mellan de två olika professionerna?
4. Hur mycket tid avsätts till samverkan mellan de två professionerna under en arbetsvecka?
5. Vilka riktlinjer finns i skolans organisation när ni ska fördela och organisera samverkan?
6. Hur ofta medverkar du vid samverkansmöten i arbetslaget?
7. Vilka hinder finns för samverkan mellan speciallärare och elevassistenter i anpassad grundskola?
8. Hur ser elevassistenternas arbetsbeskrivning ut?
9. Hur ser speciallärarens arbetsbeskrivning ut?

Bilaga 2

Intervjufrågor ställda till speciallärare i en anpassad grundskola

1. Hur skulle du beskriva samverkan mellan dig och elevassistenterna i din klass?
2. Har du tidigare erfarenheter av samverkan och har det i så fall skiljt sig åt från den samverkan som finns idag? Berätta gärna vilka skillnaderna är?
3. Vad tycker du är viktigt för att samverkan ska fungera med elevassistenterna?
4. Vilka vinster ser du för elevernas utveckling och lärande vid god samverkan mellan dig och elevassistenterna?
5. Hur mycket tid avsätts till samverkan mellan dig och elevassistenterna på din arbetsplats under en arbetsvecka?
6. Vad gör ni på er samverkanstid?
7. På vilket sätt kan du se att skolledningen prioriterar samverkan mellan dig och elevassistenterna?
8. Vilka utvecklingsområden kan du ge förslag på för ökad samverkan med elevassistenterna?
9. Vilka hinder finns för samverkan på din arbetsplats?

Bilaga 3

Intervjufrågor ställda till elevassistent som arbetar i en anpassad grundskola

1. Hur skulle du beskriva samverkan mellan dig och specialläraren i den klass som du arbetar i idag?
2. Har du tidigare erfarenheter av samverkan och har det i så fall skiljt sig åt från den samverkan som finns idag? Berätta gärna vilka skillnaderna är?
3. Vad tycker du är viktigt för att samverkan ska fungera mellan dig och specialläraren?
4. Vilka vinster ser du för elevers utveckling och lärande vid god samverkan mellan dig och specialläraren?
5. Hur mycket tid avsätts till samverkan mellan dig och specialläraren på din arbetsplats under en arbetsvecka?
6. Vad gör ni på er samverkanstid?
7. På vilket sätt kan du se att skolledningen prioriterar samverkan mellan dig och specialläraren?
8. Hur är din arbetsbeskrivning utformad?
9. Vilka hinder finns för samverkan på din arbetsplats?

Bilaga 4

Fakulteten för lärarutbildning

2023-02-22

Missivbrev

Hej!

Vi är två blivande speciallärare med specialisering mot utvecklingsstörning. Vi går sista terminen på speciallärarutbildningen på högskolan i Kristianstad. Vi läser kursen självständigt arbete med specialisering mot utvecklingsstörning. Vi skriver just nu på vårt gemensamma examensarbete som handlar om samverkan mellan speciallärare och elevassistenter i en anpassad grundskola. Vi tar vår speciallärarexamen till sommaren 2023.

Syftet med denna studie är att belysa samverkan mellan speciallärare och elevassistenter samt att finna vilka förutsättningar och hinder som finns för samverkan mellan dessa två olika professioner utifrån skolledningens sätt att organisera samverkan i en anpassad grundskola.

Vi har fördjupat oss i forskning och litteratur kring det aktuella ämnet, men har också för avsikt att ta hjälp av er verksamma speciallärare, elevassistenter, biträdande rektorer och rektorer genom intervjuer. Därmed vill vi intervjua dig, som har kunskap, utbildning och erfarenheter som är värdefull för oss och vårt arbete. Vi kommer intervjua rektorer, speciallärare och elevassistenter och vår förhoppning är att en berikande intervju kommer att uppstå. Intervjun tar mellan 30-45 minuter och vi hoppas att du på något sätt har möjlighet att delta. Dokumentation av intervjuerna kommer ske med röstinspelaren som är en app på

våra mobiltelefoner. Det är enbart vi två studenter som kommer ha tillgång till det inspelade materialet.

Vid intervjun kommer vi ta hänsyn till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer. Detta innebär att deltagandet är frivilligt och om du så skulle vilja så kan du när som helst avbryta intervjun och därmed ditt deltagande. Ditt deltagande kommer att behandlas konfidentiellt och resultatet kommer enbart att användas av oss i forskningsändamål och kommer förstöras efter att arbetet blivit godkänt. Verksamheterna och deltagarna kommer att avidentifieras i det färdiga arbetet.

Om ni har några frågor eller funderingar är ni välkomna att kontakta oss eller vår handledare för mer information.

Med vänliga hälsningar

Andréas Lindgren XXXXXX

Mari-Louise Magnusson XXXXXX

.....

.....

Studenternas underskrifter

Kerstin Ahlqvist, ansvarig lärare/handledare Högskolan Kristianstad

Kontaktuppgifter Högskolan i Kristianstad:

www.hkr.se XXX-XXXXXXX

Bilaga 5

Uppdragsbeskrivning för elevassistent

Elevassistent kan tillsättas när barnets problem är kartlagt och det är tydliggjort att barnet inte klarar sin pedagogiska situation utan eget vuxenstöd i den pedagogiska situationen. Elevassistenterna arbetar utifrån uppdrag som tydliggjorts via handlingsplan/ åtgärdsprogram.

Beskrivning av uppdraget:

1. Elevassistent kan efter behov och rektors anvisning assistera och bistå enskild elev och/eller flera elever i gruppen
2. Elevassistent kan huvudsakligen vara knuten till en elev och/eller vara ett stöd för flera elever i elevgruppen.
3. Elevassistent ska arbeta utifrån uppdrag som tydliggjorts via åtgärdsprogram.
4. Samarbeta med pedagoger.
5. Delta i respektive arbetslagsplanering vid behov.
6. Delta i arbetsplatsträffar/personalmöten.

Arbetsuppgifter:

1. Att vara barnets/elevens "hjälpjag".
2. Att ge barnet/elevens särskilt stöd i specifika situationer.
3. Att i möjligaste mån integrera barnet/elevens i den övriga gruppen.
4. Att vid behov ge barnet/elevens speciella möjligheter som kompletterar utbudet som erbjuds i verksamheten.
5. Att arbeta för att barnet ska klara sig självständigt.

Att vara elevassistent innebär att ofta vara i en ”mitt – emellan – roll”, till exempel:

1. Att stödja i den pedagogiska situationen men inte ha pedagogiskt ansvar
2. Att få en nära relation till barnet/eleven men behålla professionell distans
3. Vara den som kan tolka barnet/elevens signaler och ligga steget före men inte föregripa utan ge eleven möjlighet att lösa sina situationer på egen hand.
4. Ha bra kontakt med familjen men vara tydlig med gränserna för yrkesrollen.
5. Vara den som kan bevaka barnet/elevens intressen men inte favorisera och ge barnet/eleven fördelar jämfört med övriga barn/elevgrupper.

Bilaga 6

Kompletterande arbetsuppgifter för elevassistent

I elevassistenters uppgifter ingår förutom de uppgifter som finns angivna i kommunens *”Uppdragsbeskrivning för elevassistent”* även följande uppgifter:

1. Att delta vid elevers badtillfällen minst 1 ggr/vecka. Ombytt och i bassäng.
2. Att delta vid idrottslektioner – vara med och ombytta under idrottslektionen och handgripligen stötta eleven under hela idrottslektionen.
3. Att aktivt delta i särskolans dagliga uteaktiviteter – som till exempel att gå fram och tillbaka med elever från skolan till badet, kommunens bibliotek, tågstation, matvarubutik etc.
4. Att stötta elev med motoriska svårigheter när eleven till exempel sitter i rullstol.
5. Att handgripligen lyfta elever. Ofta med lyftteknik men även i sammanhang då detta inte finns tillgängligt.
6. Att vid behov byta om på elever på handikaptoa.
7. Mata elever.

Att arbeta som elevassistent inom särskolan skiljer sig från grundskolan. När det gäller arbetsuppgifterna ovan så är det inte exempel på vad som *kan* ingå. Alla sju uppgifterna *ingår* och dessutom roterar våra elevassistenter inom grundsär men också stundom frekvent även till gysär.

Dessa kompletterande arbetsuppgifter för elevassistent färdigställdes i sitt grundutförande aug-2020.